

Sprawozdanie z działalności
Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w 1997 roku
(Skrót)

Ustawowymi organami Bankowego Funduszu Gwarancyjnego są Rada i Zarząd.

W 1997 roku Rada Funduszu działała w składzie osobowym nieco zmienionym w porównaniu ze składem powołanym w kwietniu 1995 roku na czteroletnią kadencję, w trybie określonym w art. 6 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Z dniem 1 grudnia 1997 r. na miejsce Marka Safjana, powołanego w skład Trybunału Konstytucyjnego, do Rady powołany został Tomasz Dybowski:

Przewodniczący Rady:	WŁADYSŁAW BAKA
Członkowie Rady:	KATARZYNA BOROWSKA
	TOMASZ DYBOWSKI (od 1 grudnia)
	KRYSTYNA GÓRAL
	MAREK GRZYBOWSKI
	WŁADYSŁAW JAWORSKI
	STANISŁAW KASIEWICZ
	BARBARA KOWALSKA
	MAREK SAFJAN (do 30 listopada)
	JAN SZAMBELAŃCZYK
	TADEUSZ ŻYWCAK

W 1997 roku Zarząd Funduszu działał w składzie powołanym w kwietniu 1995 roku przez Radę Funduszu na trzyletnią kadencję, w trybie określonym w art. 9 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym:

Prezes Zarządu:	EWA KAWECKA-WŁODARCZAK
Zastępca Prezesa Zarządu:	HANNA KRAJEWSKA
Członkowie Zarządu:	BOŻENA CHELMIŃSKA
	ANDRZEJ JANKOWSKI
	MARIA PAWELSKA

I. Rozwój sytuacji w sektorze bankowym w 1997 roku - wpływ na

działalność Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Sytuacja finansowa polskiego sektora bankowego zostanie omówiona oddzielnie dla banków komercyjnych i spółdzielczych ze względu na odmienne prawno-instytucjonalne formy ich działalności oraz procesy zmian strukturalnych, które miały miejsce w roku 1997.

1. Sytuacja finansowa banków komercyjnych

W dniu 31 grudnia 1997 roku prowadziło działalność 88 banków komercyjnych (w tym 7 w stanie likwidacji lub upadłości), a działalność jednego banku była zawieszona.

W 1997 roku pięć banków, w tym dwa regionalne, uzyskały zgodę Prezesa Narodowego Banku Polskiego na prowadzenie działalności. Były to: Bank of America (Polska) SA, FIAT Bank SA, Volkswagen Bank SA, Dolnośląski Bank Regionalny SA oraz Rzeszowski Bank Regionalny SA. Warunkiem udzielenia licencji bankom z kapitałem zagranicznym było ich zaangażowanie w proces sanacji polskiego sektora bankowego. Ponadto rozpoczęły działalność dwa banki: Berliner Bank (Polska) SA i Ford Bank (Polska) SA, które licencję na prowadzenie działalności uzyskały w 1996 r.

Postawiono w stan likwidacji jeden bank komercyjny - Bank Powierniczo-Gwarancyjny SA¹, oraz podjęto decyzję o zawieszeniu działalności Savim Banku Depozytowo-Kredytowego SA z jednoczesnym wnioskiem o ogłoszenie upadłości.

Rok 1997 był kolejnym rokiem przejęć i fuzji banków: Powszechny Bank Kredytowy SA w Warszawie przejął Bank Morski SA; Kredyt Bank SA przejął Polski Bank Inwestycyjny SA i nabył akcje Prosper Banku SA. W wyniku fuzji powstały jakościowo nowe banki: Kredyt Bank PBI SA oraz BIG Bank Gdański SA. Banki komercyjne przejęły ponadto 14 banków spółdzielczych. Poza tym średnie i małe banki zawiązały tzw. grupę G12², która nosi się z zamiarem utworzenia zrzeszenia do końca pierwszego półrocza 1998 roku, a do końca roku 1998 uruchomienia wspólnego banku hipotecznego. Prace koordynacyjne Grupy prowadzi Bank Komunalny SA w Gdyni.

W 1997 roku doszło do prywatyzacji dwóch banków - spółek Skarbu Państwa: Banku

¹ 4 lutego 1998 roku Wojewódzki Sąd Gospodarczy w Warszawie uchylił decyzję Prezesa Narodowego Banku Polskiego z 21 kwietnia 1997 roku o likwidacji Banku Powierniczo-Gwarancyjnego SA. Wyrok nie jest prawomocny. Narodowy Bank Polski odwołał się do Sądu Apelacyjnego.

² 21 lutego 1998 roku do grupy dołączył kolejny, trzynasty bank: Bank Rozwoju Cukrownictwa - Cukrobank SA z Wrocławia.

Handlowego w Warszawie SA oraz Powszechnego Banku Kredytowego SA w Warszawie. Akcje obu banków zostały dopuszczone do publicznego obrotu. W końcu roku na giełdzie było notowanych 15 banków.

W 1997 roku suma bilansowa banków komercyjnych wzrosła o 27,9%. W okresie tym wynik finansowy netto uległ zwiększeniu nominalnie o 6,1%, co w ujęciu realnym (przy 13,2% inflacji) oznacza jego realny spadek o 6,3%.

Tabela 1: Podstawowe dane dotyczące banków komercyjnych w latach 1996-1997 (w mln zł)

Kategoria	1996	1997	Wskaźnik wzrostu 1996 = 100%
Fundusze własne brutto	15.706,3	20.234,5	28,8%
Suma bilansowa netto	187.973,6	240.322,1	27,8%
W tym: należności ogółem brutto	96.601,3	136.130,4	40,9%
kredyty netto dla podmiotów niefinansowych	65.756,3	91.786,3	39,6%
należności zagrożone	9.765,9	10.582,1	8,4%
papiery wartościowe	61.318,5	64.465,3	5,1%
depozyty podmiotów niefinansowych	110.958,5	143.434,0	29,3%
Przychody	33.618,6	42.906,8	27,6%
Koszty	27.424,5	36.447,0	32,9%
Wynik finansowy brutto	6.194,1	6.457,2	4,2%
Wynik finansowy netto	4.277,8	4.538,5	6,1%
ROA = zysk netto / suma bilansowa	2,3%	1,9%	-0,4
Wskaźnik poziomu kosztów = koszty / przychody	81,5%	84,9%	3,4
Rentowność obrotu brutto = zysk brutto / przychody	18,4%	15,0%	-3,4
Rentowność obrotu netto = zysk netto / przychody	12,7%	10,6%	-2,1
Należności zagrożone / należności ogółem brutto	10,1%	7,8%	-2,3

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

W porównaniu do dnia 31 grudnia 1996 r. obniżyły się wskaźniki rentowności obrotu i rentowności aktywów, jednak ich bezwzględny poziom w dalszym ciągu jest wysoki.

Przyczyną pogorszenia się wyników banków jest zmiana relacji kosztów do przychodów. Wolniejszy wzrost przychodów niż kosztów wynikał m.in. z: dwukrotnego podwyższenia w I półroczu 1997 roku stóp rezerw obowiązkowych od depozytów (rezerwy te nie są oprocentowane), podwyższenia od 4 sierpnia 1997 roku oprocentowania kredytów banku centralnego oraz konkurencji Narodowego Banku Polskiego w zakresie przyjmowania depozytów od ludności.

W strukturze kosztów ważną rolę odgrywają koszty działania banku, w których przeważają zdecydowanie wynagrodzenia z narzutami (około 60% kosztów działania). Radykalne obniżenie realnych zarobków pracowników banków w celu zmniejszenia kosztów nie jest możliwe, a zatem jedynym rozwiązaniem pozostaje przyspieszenie procesu

automatyzacji w bankach, co jest przedsięwzięciem bardzo kosztownym.

Z drugiej strony, w dalszym ciągu zmniejsza się udział należności zagrożonych w należnościach ogółem brutto, co potwierdza, iż podjęta przez banki polityka poprawy stanu portfela kredytowego przynosi efekty. O ile suma bilansowa wzrosła o 27,9% (13,0% w ujęciu realnym), rezerwy celowe wykazały dynamikę 8,4% nominalnie, czyli realnie zmniejszyły się o 4,3%.

W 1997 roku miał miejsce znaczący przyrost akcji kredytowej; wyniósł on 39,6%, co spowodowało zmniejszenie przyrostu wartości portfela papierów wartościowych. Wzrósł udział kredytów netto dla podmiotów niefinansowych w sumie bilansowej netto z 35,0% na koniec 1996 roku do 38,2% według stanu na 31 grudnia 1997 roku.

Tabela 2: Struktura aktywów banków komercyjnych w latach 1996-1997

Kategoria	1996	1997	Zmiana
	%	%	pkt. proc.
Kredyty netto dla podmiotów niefinansowych	35,0	38,2	3,2
Papiery wartościowe	32,6	26,8	-5,8

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

Przyrost nominalny depozytów podmiotów niefinansowych wyniósł 29,3%, natomiast realny 14,2%. Udział tych depozytów w pasywach zwiększył się nieznacznie z 59,0% do 59,7%.

W dalszym ciągu występuje proces zwiększania się udziału kapitału zagranicznego w funduszach własnych banków. Według stanu na koniec grudnia 1997 roku osiągnął on udział 41,5%, podczas gdy rok wcześniej nie przekraczał 30%. Tak silny udział kapitału zagranicznego oznacza przejęcie znacznej kontroli nad polskim sektorem finansowym, a w rezultacie nad całą gospodarką przez podmioty zagraniczne. Długookresowe konsekwencje tego faktu są obecnie trudne do oszacowania. Z jednej strony kapitał zagraniczny zwiększa niewątpliwie stopień nowoczesności gospodarki, przyczyniając się do wzrostu produktywności czynników wytwórczych, z drugiej uzależnia jej wzrost od decyzji podejmowanych w ośrodkach zagranicznych.

Tabela 3: Struktura własnościowa kapitału akcyjnego banków komercyjnych w dniu 31 grudnia

Kapitał	1996	1997	Zmiana
---------	------	------	--------

	%	%	pkt. proc.
Kapitał polski	70,2	58,5	-11,7
Kapitał zagraniczny	29,8	41,5	11,7

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

Kapitał zagraniczny, zaangażowany w 43 bankach w polskim sektorze bankowym, pochodził głównie z: Niemiec (ponad 33%), Stanów Zjednoczonych, Holandii, Austrii i Francji. W 29 bankach udział tego kapitału był większościowy, natomiast w 14 mniejszościowy.

Banki z dominującym kapitałem zagranicznym rejestrują bardzo dynamiczny wzrost skali działalności, który po części wynika z niskiego pułapu, od którego rozpoczęła się ich ekspansja. W dniu 31 grudnia 1997 r. dysponowały one 169 oddziałami. Efektywność tych banków w porównaniu z bankami z przewagą kapitału polskiego jest niższa, czego przyczyną są wysokie koszty związane z rozpoczynaniem i rozwojem działalności. Biorąc pod uwagę, że banki z dominującym kapitałem zagranicznym stopniowo będą zwiększać rentowność w związku z wyższą jednostkową efektywnością świadczonych usług, można spodziewać się dalszego wypierania przez nie kapitału polskiego z rynku usług finansowych.

Tabela 4: Udział w sektorze bankowym banków komercyjnych z dominującym kapitałem polskim oraz banków z przewagą kapitału zagranicznego według wybranych pozycji w latach 1996-1997

Pozycja	Banki z dominującym kapitałem polskim			Banki z przewagą kapitału zagranicznego		
	1996	1997	Relatywna zmiana udziału	1996	1997	Relatywna zmiana udziału
	(1)	(2)	(2) / (1)	(3)	(4)	(4) / (3)
	udział w %	udział w %	pkt. proc.	udział w %	udział w %	pkt. proc.
Suma bilansowa	85,6	84,3	-1,5	14,4	15,7	9,0
Fundusze własne brutto	78,0	74,8	-4,1	22,0	25,2	14,5
Fundusze własne netto	72,8	71,6	-1,6	27,2	28,4	4,4
Przychody	84,9	81,6	-3,9	15,1	19,4	28,5
Koszty	85,0	81,2	-4,5	15,0	18,8	25,3
Depozyty sektora niefinansowego	87,1	86,6	-0,6	12,9	13,4	3,9
Kredyty sektora niefinansowego	82,9	80,7	-2,7	17,1	19,3	12,9

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

Tabela 5: Porównanie wyników finansowych banków komercyjnych z dominującym kapitałem polskim z bankami z przewagą kapitału zagranicznego w latach 1996-1997

Kategoria	Banki z dominującym kapitałem	Banki z przewagą kapitału
-----------	-------------------------------	---------------------------

	polskim			zagranicznego		
	1996	1997	Zmiana	1996	1997	Zmiana
	(1)	(2)	(2) - (1)	(3)	(4)	(4) - (3)
	%	%	pkt. proc.	%	%	pkt. proc.
Wynik finansowy brutto	19,3	15,3	-4,0	19,7	13,3	-6,4
Wynik finansowy netto	13,6	10,6	-3,0	12,3	8,4	-3,9

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

Dotychczas banki z przewagą kapitału zagranicznego są istotnie mniejsze od banków z dominującym kapitałem polskim. Średnia wartość aktywów netto w końcu roku sprawozdawczego w banku z dominującym kapitałem polskim wynosiła 3.821,7 mln zł, podczas gdy w banku z przewagą kapitału zagranicznego 1.348,3 mln zł, tj. o 64,7% mniej.

Udział należności zagrożonych w bankach z przewagą kapitału zagranicznego jest zbliżony do ich udziału w bankach z dominującym kapitałem polskim (11,2% w stosunku do 10,3%), choć zdecydowanie mniejszy jest udział należności straconych (2,7% w stosunku do 5,9%).

2. Sytuacja finansowa banków spółdzielczych

W dniu 31 grudnia 1997 roku prowadziło działalność 1296 banków spółdzielczych. W stosunku do roku 1996 liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się o 99. Wśród nich:

- w stosunku do 6 banków sądy ogłosiły upadłość;
- 13 banków zostało przejętych przez banki komercyjne;
- 80 banków zostało przejętych przez inne banki spółdzielcze;

Procesy konsolidacyjne w sektorze spółdzielczym miały istotne znaczenie. W ich wyniku liczne banki, zwłaszcza niewielkich rozmiarów, których szanse na efektywne prowadzenie samodzielnej działalności były znikome, zostały wchłonięte przez banki o dobrej sytuacji ekonomicznej (spółdzielcze i komercyjne). W rezultacie szereg banków spółdzielczych, które były poważnie zagrożone niewypłacalnością i upadłością, a w najlepszym razie stałyby się beneficjentami pożyczek z Funduszu, zniknęło jako samodzielnie funkcjonujące instytucje finansowe.

W dniu 31 grudnia 1997 roku zawieszona była działalność 5 banków spółdzielczych.
Tabela 6: Banki spółdzielcze zawieszono (stan na 31 grudnia 1997 roku)

Lp.	Nazwa banku	Zrzeszenie	Województwo	Data zawieszenia	Kwota depozytów
					mln zł
1	BS Ostrowice	Bałtycki Bank Regionalny SA	koszalińskie	22.11.1996	1,3

2	BS Tryńcza	Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni SA	przemyskie	18.06.1997	0,6
3	BS Pruchnik	Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni SA	przemyskie	29.08.1997	1,2
4	BS Resko	Bałtycki Bank Regionalny SA	szczecińskie	29.12.1997	1,6
5	BS Wądroże Wielkie	BGŻ SA	legnickie	31.12.1997	1,9
					6,6

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

Znacznie obniżyła się liczba upadłości banków spółdzielczych.

Tabela 7: Upadłości banków spółdzielczych w latach 1995-1997

Rok	1995	1996	1997
Liczba upadłości	57	30	6

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

Tabela 8: Banki spółdzielcze, których upadłość ogłoszono w 1997 roku

Lp.	Nazwa banku	Zrzeszenie	Województwo	Data upadłości
1	BS Kamień Pomorski	BGŻ SA	szczecińskie	30.05.1997
2	BS Przybiernów	BGŻ SA	szczecińskie	12.06.1997
3	BS Łęczyce	Pomorsko-Kujawski Bank Regionalny SA	gdańskie	13.06.1997
4	BS Dubienka	Lubelski Bank Regionalny SA	chełmskie	25.09.1997
5	BS Kołobrzeg	Bałtycki Bank Regionalny SA	koszalińskie	05.11.1997
6	BS Ceków Kolonia	Gospodarczy Bank Wielkopolski SA	kaliskie	19.12.1997

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

W końcu grudnia 1997 roku 287 banków spółdzielczych realizowało programy naprawcze, co stanowi 22,2% ich ogólnej liczby (w roku poprzednim udział ten wyniósł 31,9%).

W 1997 roku zakończył się proces tworzenia trójszczeblowej struktury bankowości spółdzielczej. Licencję otrzymały Dolnośląski Bank Regionalny SA i Rzeszowski Bank Regionalny SA. Poza strukturą, o której mowa w ustawie o restrukturyzacji banków spółdzielczych i Banku Gospodarki Żywnościowej z 24 czerwca 1994 roku, pozostają dwa banki zrzeszające: Bank Unii Gospodarczej SA i Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni SA. Główny cel ustawy, jakim jest konsolidacja finansowa banków spółdzielczych, nie został dotąd osiągnięty.

Restrukturyzacja banków spółdzielczych w ramach struktury trójszczeblowej jest wspierana przez wykup należności nieregularnych banków spółdzielczych przez banki regionalne oraz wsparcie kapitałowe banków regionalnych przy wykorzystaniu obligacji restrukturyzacyjnych. Ogółem przeznaczonych zostało na ten cel 296.180 sztuk obligacji o wartości nominalnej 296,2 mln zł. Do końca 1997 roku rozdysponowano 192,3 mln zł

obligacji (64,9% całej puli), z czego 61,0 mln zł (31,7%) zostało przeznaczonych na zwiększenie kapitału rezerwowego banków regionalnych, natomiast 131,3 mln zł (68,3%) na restrukturyzację wiarytelności banków spółdzielczych. Oznacza to, że ponad 100 mln zł z początkowej wartości obligacji pozostaje nie wykorzystane i świadczy o opóźnieniu w stosunku do założeń przyjętych w ustawie o restrukturyzacji z 24 czerwca 1994 r.

Tabela 9: Podział obligacji restrukturyzacyjnych w układzie zrzeczeń do końca 1997 roku

Zrzeszenie	mln zł		
	Obligacje na zwiększenie kapitału rezerwowego	Obligacje na restrukturyzację wiarytelności banków	Razem
Bałtycki Bank Regionalny SA	7,0	6,7	13,7
Dolnośląski Bank Regionalny SA	7,0	9,8	16,8
Gospodarczy Bank Wielkopolski SA	7,0	51,7	58,7
Lubelski Bank Regionalny SA	7,0	8,8	15,8
Małopolski Bank Regionalny SA	7,0	11,5	18,5
Mazowiecki Bank Regionalny SA	7,0	16,6	23,6
Pomorsko-Kujawski Bank Regionalny SA	7,0	16,3	23,3
Rzeszowski Bank Regionalny SA	5,0	1,1	6,1
Warmińsko-Mazurski Bank Regionalny SA	7,0	8,8	15,8
Razem	61,0	131,3	192,3

Źródło: Dane Ministerstwa Finansów.

Sytuacja finansowa banków spółdzielczych w 1997 roku była zbliżona do sytuacji banków komercyjnych. O ile jednak wskaźniki rentowności w przypadku banków komercyjnych uległy zmniejszeniu, to w bankach spółdzielczych uległy nieznacznej poprawie. Gdyby nie odmienne sfery działalności obu grup banków można by wyciągnąć wniosek, iż w polskim sektorze bankowym ma miejsce zjawisko wyrównywania się stopy zysku.

Tabela 10: Podstawowe dane dotyczące banków spółdzielczych w latach 1996-1997 (w mln zł)

Kategoria	1996	1997	Wskaźnik wzrostu 1996 = 100%
Fundusze własne brutto	803,2	1.012,3	26,0%
Suma bilansowa netto	9.124,6	11.278,3	23,6%
W tym: należności ogółem brutto	7.123,5	8.522,6	19,6%
kredyty netto dla podmiotów niefinansowych	4.179,4	5.275,8	26,2%
należności zagrożone	262,6	223,6	-14,8%
papiery wartościowe	730,5	1.161,4	59,0%
depozyty podmiotów niefinansowych	6.348,6	7.859,0	23,8%
Przychody	1.883,0	2.365,7	25,6%
Koszty	1.617,6	2.014,2	24,5%
Wynik finansowy brutto	264,9	351,5	32,7%
Wynik finansowy netto	170,6	227,9	33,6%

ROA = zysk netto / suma bilansowa	1,9%	2,0%	0,1
Wskaźnik poziomu kosztów = koszty / przychody	85,9%	85,1%	-0,8
Rentowność obrotu brutto = zysk brutto / przychody	14,1%	14,9%	0,8
Rentowność obrotu netto = zysk netto / przychody	9,1%	9,6%	0,5
Należności zagrożone / należności ogółem brutto	3,7%	2,6%	-1,1

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

W 1997 r. wynik finansowy netto banków spółdzielczych zwiększył się o 33,6%. Główną przyczyną było rozwiązanie rezerw celowych, które mogło być dokonane dzięki wykupowi zagrożonych wierzytelności banków spółdzielczych przez banki regionalne poprzez wykorzystanie obligacji restrukturyzacyjnych. Odnotować należy także polepszenie relacji kosztów do przychodów (wskaźnik zmalał z 85,9% według stanu na 31 grudnia 1996 roku do 85,1% według stanu na 31 grudnia 1997 roku).

4. Wpływ sytuacji sektora bankowego na ewolucję zadań BFG

Zadania, przed jakimi stoi Bankowy Fundusz Gwarancyjny, są uzależnione od kondycji ekonomiczno-finansowej sektora bankowego. Od 1996 roku maleje liczba zawiesznień i upadłości w sektorze bankowym. Nadal maleje również liczba banków realizujących programy naprawcze.

Tabela 11: Banki w sytuacji zagrożenia w latach 1995-1997
(stan na dzień 31 grudnia)

Banki	Banki komercyjne		Banki spółdzielcze	
	zawieszona działalność	realizacja programu naprawczego	zawieszona działalność	realizacja programu naprawczego
1995	1	27	14	659
1996	0	17	8	458
1997	1	10	5	287

Źródło: Dane NBP; opracowanie własne.

W tej sytuacji główny ciężar działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego przesuwana się z realizacji wypłat środków gwarantowanych na działalność pomocową kierowaną do banków zagrożonych niewypłacalnością. Potwierdzają to liczby: w 1997 roku prawie trzykrotnie w stosunku do roku 1996 wzrosły wypłaty z funduszu pomocowego. Udzielana pomoc przyczynia się do poprawy kondycji ekonomicznej banków, podtrzymując tym samym zaufanie do sektora bankowego.

Podstawowy problem stanowi w dalszym ciągu stosunkowo duża liczba banków, w przypadku których współczynnik wypłacalności nie osiąga przewidywanego poziomu 8%.

Banki te wymagają dokapitalizowania, a jedną z pośrednich jego form jest pomoc oferowana przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny, dzięki której banki mogą poprawić wynik finansowy i podnieść poziom współczynnika wypłacalności. Choć rozmiary koniecznego dokapitalizowania ulegają zmniejszeniu, w dalszym ciągu stanowią poważną kwotę rzędu ponad 1,5 mld zł (8,1% w stosunku do funduszy własnych brutto całego sektora bankowego).

Tabela 12: Potrzeby dokapitalizowania banków (stan na dzień 31 grudnia)

Banki	1996	1997	Zmiana
Banki komercyjne	1.563,0	1.427,6	-135,4
Banki spółdzielcze	155,5	94,4	-61,1
Razem	1.718,5	1.522,0	-196,5

Źródło: Dane NBP.

Najbardziej efektywną formą poprawy sytuacji banków o zagrożonej wypłacalności jest wspomaganie procesów ich przyłączania przez banki silne ekonomicznie. W efekcie procesów konsolidacyjnych stopień zagrożenia w skali ogólnej ulega zmniejszeniu. Powstają banki większych rozmiarów, którym łatwiej będzie utrzymać się na rynku usług finansowych, zwłaszcza w obliczu konkurencji ze strony banków zagranicznych.

W ramach działalności pomocowej Bankowy Fundusz Gwarancyjny aktywnie wspierał procesy konsolidacyjne, choć w 1997 roku dobrze przygotowanych projektów fuzji było relatywnie niewiele. W roku następnym pożyczki na przejęcie banku powinny zdecydowanie dominować nad pożyczkami na samodzielną sanację.

II. Wyплаты depozytów gwarantowanych

1. Realizacja wypłat środków gwarantowanych

W 1997 r. do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego wpłynęły listy deponentów z 9 upadłych banków, w tym:

- z 4 banków spółdzielczych, których upadłość ogłoszono w 1996 r. oraz
- z 5 banków spółdzielczych, których upadłość ogłoszono w 1997 r.

Do końca 1997 r. Zarząd Funduszu podjął 8 uchwał o przekazaniu syndykom banków kwot na wypłatę środków gwarantowanych dla deponentów. Na koniec roku pozostawała w

trakcie analizy lista deponentów jednego z banków spółdzielczych, która została przedłożona przez syndyka w Biurze Funduszu w dniu 29 grudnia.³

Suma depozytów należących do osób fizycznych i niefinansowych podmiotów gospodarczych zgromadzonych w bankach, w stosunku do których Zarząd BFG podjął uchwały w sprawie przekazania kwot na wypłatę środków gwarantowanych w 1997 r., osiągnęła wielkość 11,2 mln zł. Depozyty gwarantowane przez Fundusz stanowiły 57% wykazanego wyżej stanu depozytów ogółem zgromadzonych w tych bankach.

W 1997 roku wypłaty środków gwarantowanych otrzymało 10.418 deponentów. Łącznie w okresie od powstania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego środki na wypłaty przekazano dla ponad 159 tys. deponentów. Kwota wypłat środków gwarantowanych w 1997 r. wyniosła ponad 6,4 mln zł. Z kwoty tej 4,7 mln zł sfinansowane zostało z funduszy ochrony środków gwarantowanych utworzonych przez podmioty objęte systemem, 1,1 mln zł ze środków odzyskanych przez BFG z mas upadłości banków oraz 0,6 mln zł ze środków płynnych, które pozostawały w dyspozycji syndyków upadłych banków realizujących wypłaty środków gwarantowanych.

Tabela 13: Wypłaty środków gwarantowanych w 1997 r. deponentom upadłych banków (w zł)

Lp.	Nazwa banku	Kwota wypłat z funduszy ochrony środków gwarantowanych	Kwota przekazana ze środków odzyskanych przez BFG z masy upadłości banku	Kwota wypłat ze środków płynnych masy upadłości banku
1	BS w Komprachcicach	771.645,02	0,00	4.678,36
2	BS w Gorzkowie	363.507,50	0,00	1802,88
3	BS w Sławie	0,00	313.642,79	0,00
4	BS w Gryfowie Śląskim	1.757.941,30	341.949,54	8.053,81
5	BS w Kamieniu Pomorskim	664.600,07	0,00	260.809,33
6	BS w Przybiernowie	831.231,27	0,00	91.677,86
7	BS w Łęczycach	269.263,12	0,00	252.028,80
8	BS w Dubience	0,00	491.057,53	24.327,89
	Ogółem	4.658.188,28	1.146.649,86	643.378,93

Źródło: Dane BFG.

2. Sprawność realizacji wypłat

Średni czas oczekiwania deponentów na wypłatę środków gwarantowanych po

³ Uchwała Zarządu w sprawie przekazania kwot na wypłatę środków gwarantowanych została podjęta w dniu 13 stycznia 1998 r.

ogłoszeniu upadłości banku wyniósł w 1997 roku 83 dni⁴, przy czym w poszczególnych bankach wahał się od 40 (BS w Dubience) do 115 dni (BS w Gorzkowie). W porównaniu z rokiem 1996, kiedy czas ten wynosił średnio 116 dni, dokonany został znaczący postęp.

Jako skrajny na tym tle należy potraktować przypadek Banku Spółdzielczego w Gryfowie Śląskim, w którym - z przyczyn niezależnych od Funduszu - czas oczekiwania deponentów na wypłatę środków gwarantowanych wyniósł 446 dni. Wpłynął na to fakt umorzenia postępowania upadłościowego wobec tego banku, gdyż jego majątek nie wystarczał na pokrycie kosztów takiego postępowania. Dał tutaj o sobie znać brak ustawowego wskazania podmiotu zobowiązanego do sporządzenia listy deponentów w takich szczególnych przypadkach. Fundusz podejmował szereg działań zmierzających do rozwiązania tej sytuacji i skrócenia czasu oczekiwania deponentów na należne im środki. Dopiero po wyznaczeniu przez sąd kuratora banku możliwe było przygotowanie listy deponentów i przekazanie środków na wypłaty dla deponentów.

Czas oczekiwania deponentów na wypłatę środków gwarantowanych jest sumą następujących okresów:

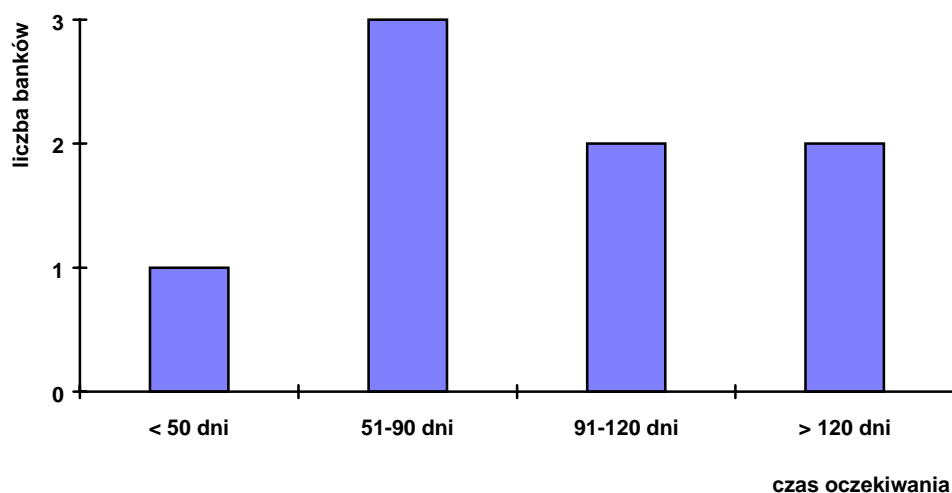
- przygotowania listy przez syndyka;
- analizy listy przez Fundusz;
- przygotowania, podjęcia oraz opublikowania przez Zarząd Funduszu uchwały o przekazaniu syndykowi kwot na wypłatę środków gwarantowanych;
- zgromadzenia środków pieniężnych pochodzących z wpłat banków;
- przekazania środków pieniężnych syndykowi;
- wypłaty deponentom zgodnie z terminarzem wypłat.

W 1997 r. opracowanie list deponentów zajmowało syndykom przeciętnie 53 dni przy 30-dniowym terminie określonym w ustawie. Na przekroczenie okresu ustawowego decydujący wpływ miały trudności, jakie napotykali syndycy niektórych banków przy sporządzaniu list deponentów, wynikające przede wszystkim z wadliwego stanu ksiąg banków, a także z ograniczonego zakresu informatyzacji prac. Analiza list deponentów pod kątem zgodności z wymaganiami ustawy dokonywana w BFG trwała przeciętnie 7 dni przy 14 dniach

⁴ Zwrot środków gwarantowanych zgodnie z dyrektywą Unii Europejskiej powinien nastąpić w ciągu 3 miesięcy od dnia, w którym kompetentne organy stwierdziły niedostępność wkładu (w wyjątkowych okolicznościach okres ten może zostać przedłużony, przy czym przedłużenie to może nastąpić najwyżej dwukrotnie). W polskim systemie stan niedostępności wkładu istnieje od momentu zarządzenia zawieszenia działalności banku. W 1997 r. od zawieszenia działalności banku do ogłoszenia jego upadłości upływało średnio 240 dni. Faktyczny okres oczekiwania deponentów na odzyskanie należnych środków wyniósł więc średnio 323 dni i nie spełniał wymogów dyrektywy.

przewidzianych w ustawie. W nielicznych przypadkach konieczne okazywało się zwrócenie list syndykom, których zadaniem było ich skorygowanie lub powtórne sporządzenie. Tym samym niezbędna była ich ponowna analiza w BFG. Od podjęcia przez Zarząd BFG uchwały do przekazania syndykowi środków upływało średnio 19 dni. W okresie tym podmioty objęte systemem gwarantowania dokonywały obowiązujących je wpłat.

Czas oczekiwania deponentów na wypłatę środków gwarantowanych w bankach po ogłoszeniu ich upadłości w 1997 r. obrazuje poniższy diagram:

W 1997 r. nastąpiło skrócenie okresu między dniem ogłoszenia upadłości banku a rozpoczęciem wypłat środków gwarantowanych. Przykładem obrazującym sprawność realizacji gwarancji jest sytuacja deponentów czterech banków, których upadłość sądy ogłosiły pod rządami znowelizowanej ustawy o BFG. Deponenci tych banków otrzymali środki gwarantowane w terminie krótszym niż trzy miesiące od dnia ogłoszenia upadłości. Podjęcie przez Zarząd BFG uchwały o ich przekazaniu następowało w około dwa miesiące po dniu upadłości banku. Znaczący wpływ na usprawnienie i skrócenie procesu realizacji gwarancji miał fakt szybkiego nawiązywania przez BFG kontaktów z bankami w okresie zawieszenia ich działalności przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego, dzięki czemu możliwe stało się podejmowanie współpracy z syndykami z chwilą ogłoszenia upadłości banku. Do usprawnienia sporządzania i analizy list deponentów przyczyniło się również opracowanie przez Fundusz specjalnego programu komputerowego, przekazywanego syndykom, czemu często towarzyszyło wypożyczenie komputera z BFG.

3. Nadzorowanie realizacji wypłat

Bankowy Fundusz Gwarancyjny na bieżąco kontrolował proces realizacji wypłat kwot gwarantowanych przekazanych do dyspozycji syndyków. W 1997 r. w 9 bankach przeprowadzono kontrole zgodności dokonywanych wypłat z postanowieniami uchwał Zarządu BFG. Wyniki kontroli wykazały nieliczne uchybienia, nie rzutujące na ogólnie pozytywną ocenę realizacji wypłat.

Po zakończeniu wypłat prowadzonych przez syndyków środki nie pobrane przez deponentów powinny być w całości zwrócone Funduszowi. Zgodnie z ustawą Fundusz zobowiązany jest przez okres 5 lat do dokonywania bezpośrednich wypłat kwot gwarantowanych na rzecz uprawnionych deponentów na ich wnioski.⁵ Do końca 1997 r. syndycy wszystkich banków, którym Fundusz przekazał środki na wypłaty dla deponentów, dokonali rozliczenia otrzymanych kwot. Zwrócona przez nich kwota - jako nie podjęta przez deponentów - wyniosła 1,7 mln zł.

W 1997 r. po odbiór należnych środków gwarantowanych bezpośrednio do BFG zwróciło się 277 deponentów z 56 banków. Ogółem wypłacono z tego tytułu 0,2 mln zł. Zobowiązania Funduszu wobec deponentów, którzy nie podjęli należnych im środków gwarantowanych, wynosiły na koniec 1997 r. 1,3 mln zł w stosunku do 52.446 osób. Średnia wielkość nie odebranej kwoty przypadająca na jednego deponenta wynosi 24,8 zł. W związku z zaistniałą sytuacją Fundusz przystąpił do indywidualnego powiadamiania deponentów o możliwości odbioru środków gwarantowanych bezpośrednio z BFG.

W 1997 r. Bankowy Fundusz Gwarancyjny odzyskał z mas upadłości banków wierzytelności z 6 banków spółdzielczych w łącznej kwocie 1,1 mln zł. Od początku działalności BFG do końca 1997 r. - w wyniku podziału masy upadłości - dwa banki spółdzielcze zwróciły całość kwot przekazanych im przez Fundusz. Natomiast łącznie kwota dotychczas odzyskana przez Fundusz z mas upadłości banków wynosi 2,0 mln zł, co stanowi 1,5% ogólnej kwoty przekazanej z funduszy ochrony środków gwarantowanych na wypłaty deponentom. Środki odzyskane z mas upadłości banków są - zgodnie z ustawą o BFG - ponownie wykorzystywane na wypłaty środków gwarantowanych dla deponentów kolejnych upadłych banków, zmniejszając tym samym wypłaty z utworzonych przez banki funduszy ochrony środków gwarantowanych.

⁵ W odniesieniu do banków, których upadłość ogłoszono przed nowelizacją ustawy o BFG, obowiązuje okres 10 lat.

III. Pomoc finansowa dla banków

1. Warunki udzielania pomocy finansowej

Doświadczenia zgromadzone w praktyce wskazały na potrzebę nowelizacji ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, m.in. w zakresie warunków udzielania pomocy bankom. Przepisy znowelizowanej ustawy weszły w życie 14 kwietnia 1997 r.

Zgodnie z art. 20 ustawy o BFG, warunkami udzielenia pomocy są w szczególności:⁶

- przedstawienie wyników badania sprawozdania finansowego dotyczącego działalności banku ubiegającego się o pomoc, a w przypadku wniosku o udzielenie pomocy na przejęcie banku, połączenie się banków lub zakup akcji (udziałów) innego banku - wyników badania sprawozdań finansowych obu banków,
- pozytywnie zaopiniowany przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego program postępowania uzdrawiającego lub w przypadku przejęcia, połączenia się banków, zakupu akcji (udziałów) innego banku - pozytywna opinia Prezesa NBP o celowości tych działań,
- wykazanie, że wysokość wnioskowanej pożyczki, gwarancji lub poręczenia jest nie wyższa niż łączna maksymalna kwota z tytułu gwarancji w tym podmiocie, liczona jako suma środków gwarantowanych na rachunkach deponentów banku, a w przypadku wnioskowania o udzielenie pomocy finansowej w celu przejęcia lub połączenia z innym bankiem - nie wyższa niż suma środków gwarantowanych na rachunkach deponentów w banku przejmowanym,
- wykorzystanie dotychczasowych funduszy własnych banku na pokrycie strat banku ubiegającego się o pomoc lub przejmowanego.

Rada Funduszu, zgodnie z upoważnieniem zawartym w ustawie o BFG (art. 7 ust. 2 pkt. 6), w 1995 r. określiła „Zasady i formy udzielania pomocy finansowej podmiotom objętym systemem gwarantowania” oraz - działając w oparciu o delegację zawartą w statucie BFG (§

⁶ W wyniku nowelizacji ustawy o BFG istotnej zmianie uległy dwa ostatnie warunki, a mianowicie do 14 kwietnia 1997 r. bank ubiegający się o zwrotną pomoc finansową Funduszu zobowiązany był do:

- przedstawienia pozytywnie zaopiniowanego przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego planu wykorzystania pomocy finansowej BFG,
- uprzedniego wykorzystania kapitału dotychczasowych właścicieli na pokrycie strat banku ubiegającego się o pomoc lub przejmowanego.

16 ust. 1) - w końcu 1996 r. podjęła uchwałę określającą „Warunki i tryb udzielania pomocy bankom w roku 1997”.

W 1997 roku oprocentowanie pożyczki udzielonej przez Fundusz wynosiło 1/3 stopy redyskonta weksli określonej przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego i zmieniało się wraz ze zmianą tej stopy. Według stanu na koniec 1997 r., przy stopie redyskonta weksli wynoszącej 24,5% w stosunku rocznym, oprocentowanie pożyczek z BFG dla banków komercyjnych wynosiło 8,167%. Dla banków spółdzielczych ustalono jeszcze bardziej korzystne warunki. Oprocentowanie pożyczki dla tej grupy banków wynosiło bowiem 0,5 wskazanej wyżej wielkości, czyli według stanu na koniec 1997 r. 4,083%. Wielkość prowizji dla banków komercyjnych ustalono w wysokości 0,3% kwoty pożyczki, natomiast dla banków spółdzielczych 0,1%. Maksymalny okres korzystania z pożyczki wynosi 10 lat. Wypłata pożyczki następowała jednorazowo lub w transzach. Naliczanie i pobieranie odsetek odbywało się w okresach kwartalnych, a spłaty pożyczki w ratach kwartalnych lub półrocznych. Dopuszczano także możliwość karencji w spłacie pożyczki.

W stosunku do obowiązujących w 1996 r. warunków udzielania pomocy zwiększone zostały preferencje dla banków spółdzielczych (oprocentowanie pożyczki wynosiło wówczas 0,8 z 1/3 stopy redyskonta weksli, natomiast prowizja 0,3% kwoty pożyczki).

Stosowanie przez Fundusz korzystniejszych od rynkowych warunków oprocentowania pożyczek, które w przeważającej większości wykorzystywane są na zakup papierów wartościowych, pozwala bankom na osiągnięcie wysokiej marży odsetkowej. W 1997 r. różnica pomiędzy oprocentowaniem papierów wartościowych i pożyczki wynosiła w przypadku banków komercyjnych ok. 15 punktów procentowych, natomiast dla banków spółdzielczych ok. 19 punktów.

W 1997 r. Rada Funduszu, na wniosek Zarządu, podjęła decyzję o określeniu odrębnych warunków udzielania pomocy finansowej bankom, które na skutek klęsk żywiołowych znalazły się w stanie zagrożenia wypłacalności. Ustalono, że bank, który wykaże, iż stan zagrożenia wypłacalności zaistniał lub się pogłębił w związku z klęską żywiołową, może uzyskać pomoc finansową w formie pożyczki na okres nie dłuższy niż 3 lata. Oprocentowanie tych pożyczek jest stałe i wynosi 3% w skali roku. Od tych pożyczek Fundusz nie pobiera prowizji. Dopuszczono również możliwość korzystania z karencji w spłacie na okres 1 roku od daty zawarcia umowy pożyczki.

2. Założenia działalności pomocowej

Działalność pomocowa BFG w 1997 r. opierała się na następujących założeniach:

- przestrzeganiu zasady równości banków w dostępie do środków pomocowych oraz przejrzystości kryteriów i procedur przyznawania pomocy,
- możliwie szybkim stawianiu środków pomocowych do dyspozycji banku w celu minimalizowania strat,
- wspieraniu procesów konsolidacyjnych i restrukturyzacyjnych poprzez udzielenie pomocy na przejęcie banku o zagrożonej wypłacalności przez bank silny,
- mobilizowaniu wnioskodawców do poszukiwania dodatkowych, poza BFG, źródeł wsparcia finansowego w celu realizacji założeń programów naprawczych,
- zapewnieniu wysokiej ekonomicznie efektywności pomocy między innymi poprzez określenie w umowach o udzielenie pomocy konkretnych przedsięwzięć zmierzających do trwałego odzyskania wypłacalności,
- synchronizowaniu pomocy, która może być udzielona przez BFG zagrożonym bankom, z równoczesnym wsparciem ze strony Narodowego Banku Polskiego (np. w formie zmniejszenia obciążenia rezerwą obowiązkową), Ministerstwa Finansów (np. w formie odroczenia płatności podatku dochodowego) i banków zrzeszających banki spółdzielcze, które mogą włączyć się z pomocą finansową, wykorzystując środki funduszy pomocowych i solidarnościowych, jak też pomocą niefinansową, np. organizacyjną lub prawną.

Realizując przedstawione założenia, ściśle współdziałano z instytucjami mającymi możliwości udzielania pomocy bankom zagrożonym utratą wypłacalności. Prowadzono szeroką akcję informacyjną wśród banków, zwłaszcza w środowisku banków spółdzielczych, na temat celów, zasad i form działalności pomocowej Funduszu.

BFG wystąpił do banków z ofertą współpracy przy tworzeniu przez banki programów postępowania uzdrawiającego, w których działania planowane przez bank w celu usunięcia stanu zagrożenia wypłacalności wymagają wspomagania pomocą finansową z BFG.

3. Decyzje w sprawie wniosków o udzielenie pomocy

W 1997 r. wpłynęły do Funduszu 52 wnioski banków w sprawie udzielenia zwrotnej

pomocy finansowej w formie pożyczki oraz jeden w sprawie udzielenia gwarancji.⁷

Tabela 14: Zestawienie wniosków banków o udzielenie pożyczek przez BFG

Przeznaczenie pożyczki	Banki spółdzielcze	Banki komercyjne	Razem
A: Samodzielna sanacja	22	1	23
B: Działania konsolidacyjne			
Przejęcie kontroli kapitałowej		2	2
Przejęcie/połączenie się banków	13	14	27
Razem	35	17	52

Źródło: Dane BFG.

Zgodnie z przyjętymi zasadami, banki ubiegające się o pożyczkę przedkładają program postępowania uzdrawiającego uwzględniający pomoc z BFG, informacje o sytuacji finansowej oraz projekcję kształtowania się sytuacji ekonomiczno-finansowej po uzyskaniu pomocy. Fundusz dokonuje oceny sytuacji banku z punktu widzenia możliwości osiągnięcia takich efektów pomocy, które pozwolą bankowi odzyskać wypłacalność. Równocześnie oceniana jest zdolność banku do spłaty pożyczki wraz z odsetkami w umownych terminach. Rozpatrzeniu przez Zarząd Funduszu podlegają wnioski tych banków, które spełniają ustawowe i ekonomiczne warunki uzyskania pomocy.

Na ogólną liczbę 53 (w tym jeden o udzielenie gwarancji), do końca grudnia 1997 r. Zarząd BFG rozpatrzył 50 wniosków. Wnioski trzech banków, które spełniły warunki uzyskania pomocy pod koniec grudnia 1997 r., zostały rozpatrzone w styczniu 1998 r.

Zarząd Funduszu, na podstawie analiz i ocen sytuacji finansowej banków występujących o pomoc, badał możliwości przezwyciężenia trudności przy pomocy wsparcia finansowego BFG oraz szanse realizacji przedstawionych programów:

- w odniesieniu do 36 wniosków podjął uchwały w sprawie udzielenia pomocy finansowej w formie pożyczki, w tym jedną bankowi dotkniętemu skutkami powodzi,⁸
- w 14 przypadkach - decyzje negatywne.

W odniesieniu do banków, które wnioskowały o przyznanie pomocy w wysokości przekraczającej 5% środków funduszu pomocowego na 1997 r., a od zmiany statutu BFG w 1997 r. - przekraczały równowartość w złotych kwoty 6 mln ECU, zgodnie ze statutem BFG decyzje zostały podjęte po uzyskaniu opinii Rady Funduszu.

W 1997 r. pomoc finansową przyznano 11 bankom komercyjnym i 24 bankom

⁷ Ponadto w 1997 r. do Funduszu zwróciły się 23 banki o udzielenie pomocy finansowej (20 banków spółdzielczych i 3 banki komercyjne). Ze względu na to, że banki te nie spełniły określonych w ustawie o BFG warunków udzielenia pomocy, ich wystąpienia nie mogły być rozpatrzone przez Fundusz.

⁸ Jeden bank komercyjny zrezygnował z przyznanej pomocy na przejęcie banku spółdzielczego.

spółdzielczym. W 1997 roku odmówiono udzielenia pomocy finansowej 14 bankom, w tym w 13 przypadkach - w formie pożyczki (8 bankom spółdzielczym i 5 bankom komercyjnym) oraz w jednym przypadku w formie udzielenie gwarancji bankowi komercyjnemu:

- W przypadku dwóch banków spółdzielczych, po analizie przedłożonych materiałów, Zarząd Funduszu uznał, że ze względu na ich sytuację finansową ryzyko niepowodzenia programu samodzielnej sanacji jest zbyt duże. Odmawiając udzielenia pożyczki, wskazano na potrzebę podjęcia działań zmierzających do połączenia się z silniejszym bankiem przy ewentualnej pomocy Funduszu.
- W jednym z banków spółdzielczych ubiegającym się o pomoc nie stwierdzono stanu zagrożenia wypłacalności.
- Do Funduszu wpłynęły dwa wnioski banków spółdzielczych na przejęcie innych banków już po ich formalno-prawnym połączeniu się⁹.
- W przypadku trzech banków spółdzielczych powodem odmowy udzielenia pomocy było to, iż przejęcie słabych banków, na ogół z wysokimi stratami, stanowiłoby zbyt duże obciążenie dla banków przejmujących i spowodowałoby zdecydowane pogorszenie ich standingu finansowego.
- Odmówiono udzielenia pomocy finansowej trzem bankom komercyjnym na przejęcie banków spółdzielczych z powodu nieprzyjęcia proponowanych przez te banki warunków korzystania z pomocy.
- Kolejne dwa wnioski banków komercyjnych na przejęcie tego samego banku spółdzielczego zostały rozpatrzone negatywnie, gdyż władze Funduszu podjęły decyzję o udzieleniu pomocy finansowej przy zmianie formy sanacji.
- Powodem odmowy udzielenia gwarancji był fakt, iż pomoc Funduszu miała służyć utrzymaniu bieżącej płynności banku, a nie usunięciu stanu zagrożenia jego wypłacalności.

4. Kierunki i skala pomocy finansowej BFG w 1997 roku

Charakteryzując kierunki pomocy finansowej udzielonej przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny bankom o zagrożonej wypłacalności, uwzględniano zarówno charakterystykę sektorową polskiej bankowości (sektor banków komercyjnych i sektor banków

⁹ W dniu złożenia wniosków, banki, na przejęcie których występowano o pomoc, już nie istniały, tak więc pożyczka nie mogła być udzielona.

spółdzielczych), jak i przeznaczenie pomocy na:

- wsparcie samodzielnej sanacji banków zagrożonych upadłością
- wsparcie działań konsolidacyjnych, w którego ramach uwzględniono dwie kategorie:
 - ◆ przejęcie kontroli kapitałowej przez bank silniejszy nad bankiem słabszym,
 - ◆ organizacyjne przejęcie / połączenie się banków.

W 1997 r. Zarząd BFG podjął 35 uchwał o udzieleniu zwrotnej pomocy finansowej.

Tabela 15: Zestawienie uchwał Zarządu BFG o udzieleniu zwrotnej pomocy finansowej według form własności banków i celu pomocy

	Podjęte uchwały	
	liczba	kwota w mln zł
A: Samodzielna sanacja		
- banki spółdzielcze	18	66,4
- banki komercyjne	1	105,0
Razem	19	171,4
B: Działania konsolidacyjne		
<i>Przejęcie kontroli kapitałowej</i>		
- banki komercyjne	2	135,0
<i>Przejęcie/połączenie się banków przez:</i>		
- banki spółdzielcze	6	11,4
- banki komercyjne na przejęcie:		
- banków spółdzielczych	7	18,1
- banków komercyjnych	1	50,0
Razem	16	214,5
Ogółem	35	385,9

Źródło: Dane BFG.

Na podstawie podjętych w 1997 r. uchwał o udzieleniu zwrotnej pomocy finansowej, w okresie do końca grudnia 1997 r. zawarto odpowiednie umowy i uruchomiono środki finansowe dla 28 banków.

Wyplata dla kolejnych 3 banków, co do których Zarząd Funduszu podjął uchwały w IV kwartale 1997 r., nastąpiła w I kwartale 1998 r.; łączna kwota przyznanej tym bankom pomocy wyniosła 32,0 mln zł.

Tabela 16: Pożyczki wypłacone przez BFG w latach 1996-1997

	Wypłacone pożyczki w 1996 r.		Średnia kwota pożyczki w mln zł	Wypłacone pożyczki w 1997 r.		Średnia kwota pożyczki w mln zł	Dynamika (5) : (2) w %
	liczba	kwota w mln zł		liczba	kwota w mln zł		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
A: Samodzielna sanacja							
- banki spółdzielcze	2	9,3	4,7	17	37,3	2,2	401,6
- banki komercyjne	-	-	-	1	105,0	105,0	-

Razem	2	9,3	4,7	18	142,3	7,9	1.530,0
B: Działania konsolidacyjne							
<i>Przejęcie kontroli kapitałowej</i>							
- banki komercyjne	1	20,0	20,0	2	135,0	67,5	675,0
<i>Przejęcie/połączenie się banków przez:</i>							
- banki spółdzielcze	2	4,7	2,3	4	9,8	2,4	209,7
- banki komercyjne na przejęcie:							
- banków spółdzielczych	2	25,3	12,6	3	6,6	2,2	25,9
- banków komercyjnych	2	69,9	34,9	1	50,0	50,0	71,5
Razem	7	119,9	17,1	9	201,4	22,4	168,0
Ogółem	9	129,2	14,4	28	343,7	12,3	266,1

Źródło: Dane BFG.

W odniesieniu do pozostałych 4 banków, którym przyznano pomoc w łącznej kwocie 10,2 mln zł, wypłaty pożyczek nastąpią po spełnieniu przez nie określonych w uchwałach warunków i podpisaniu umów pożyczki. Przewiduje się, że uruchomienie środków nastąpi w 1998 r.

5. Monitoring i kontrola wykorzystania pomocy finansowej BFG

W 1997 r. Zarząd BFG w uchwałach o przyznaniu bankom pomocy finansowej formułował warunki, zobowiązując banki do ich spełnienia przed zawarciem umowy pożyczki lub w trakcie jej trwania, takie jak np.:

- racjonalizacja kosztów ogólnych, w tym w szczególności kosztów osobowych,
- opracowanie programu działań mających na celu zmniejszanie wskaźnika udziału kosztów działalności banku w kosztach całkowitych do wielkości przeciętnej dla danego sektora banków,
- podjęcie działań zmierzających do pozyskania dodatkowych funduszy / kapitałów,
- opracowanie rachunku opłacalności funkcjonowania oddziałów banku, restrukturyzacji zatrudnienia i obniżenia kosztów działania.

Wprowadzenie tych warunków powinno przyczynić się do dokonania niezbędnych zmian strukturalnych w bankach, podwyższając jednocześnie możliwości realizacji programów sanacyjnych.

Banki, którym Fundusz udzielił pomocy finansowej, są poddane procesowi kontroli. Celem działań kontrolnych jest sprawdzenie, czy banki wykorzystują środki pomocowe zgodnie z podpisanymi umowami oraz czy osiągają projektowane poziomy wskaźników finansowych. W przypadku, gdyby któryś z banków nie wywiązywał się z podjętych

zobowiązań, Fundusz podjąłby stosowne środki mające na celu zagwarantowanie bezpieczeństwa zwrotu zaangażowanych środków pomocowych.

Kontrola banków odbywa się w dwóch formach:

- regularnego monitorowania sytuacji banków w oparciu o dane finansowe oraz sporządzane dla potrzeb Funduszu informacje o realizacji planu wykorzystania pomocy; monitorowanie rozpoczyna się w momencie zawarcia z bankiem umowy pożyczki;
- kontroli bezpośredniej, tj. inspekcji na miejscu, której celem jest ocena sposobu wykorzystania środków pomocowych na tle kompleksowej oceny postępów banków w realizacji programów naprawczych.

Ze szczególną wnikliwością były kontrolowane banki, które uzyskały pomoc na samodzielną sanację.

W 1997 r. przeprowadzono 27 kontroli bezpośrednich w bankach, które łącznie trwały 151 dni, w tym:

- 9 kontroli w 8 bankach komercyjnych (jeden z banków korzystający z pomocy na samodzielną sanację kontrolowany był dwukrotnie),
- 18 kontroli w 14 bankach spółdzielczych (jeden z banków realizujących program sanacyjny, będący pod szczególną obserwacją Funduszu, kontrolowany był trzykrotnie, w dwóch kolejnych bankach, z których jeden otrzymał pomoc na przejęcie banku, a drugi na samodzielną sanację, odbyły się po dwie kontrole).

W wyniku przeprowadzonych bezpośrednich kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w wykorzystaniu przez banki środków pomocowych. Tym niemniej okazało się, że nie wszystkie banki w pełni zrealizowały założenia programów naprawczych; zostaną one poddane wzmożonej kontroli w 1998 roku, a w przypadku utrzymania się zaobserwowanej niekorzystnej tendencji zostaną podjęte przez Fundusz niezbędne działania.

Podsumowując, należy stwierdzić, że w 1997 roku nie wystąpiła sytuacja zagrażająca zwrotowi pomocy finansowej udzielonej ze środków Funduszu.

6. Efekty działalności pomocowej

6.1. Efekty finansowe

Szacując efekty finansowe udzielonej pomocy, uwzględniono wysokość środków gwarantowanych oraz środków nie podlegających gwarancjom BFG zgromadzonych w

bankach, które uzyskały pożyczkę z Funduszu na samodzielną sanację, lub w bankach przejętych przy wsparciu z Funduszu.

Wysokość środków gwarantowanych przez BFG w tych bankach wynosiła 1.297,2 mln zł. Kwota udzielonej pomocy była zatem niższa o 953,5 mln zł od kwoty środków gwarantowanych.

Tabela 17: Zestawienie wysokości udzielonych pożyczek z wysokością środków gwarantowanych (dane za 1997 r.)

Cel pożyczki	Liczba pożyczek	Kwota udzielonych pożyczek	Wysokość środków gwarantowanych	Różnica (2) - (1)
		(1)	(2)	
A: Samodzielną sanacją	18	142,3	999,5	857,2
B: Działania konsolidacyjne				
Przejęcie kontroli kapitałowej	2	135,0	215,5	80,5
Przejęcie/połączenie się banków	8	66,4	82,2	15,8
Razem	28	343,7	1.297,2	953,5

Źródło: Dane przedstawione we wnioskach banków.

W przypadku upadłości banku i wypłaty środków gwarantowanych tylko część deponentów odzyskuje zdeponowane środki i tylko do wysokości limitu określonego w ustawie o BFG. Dochodzenie roszczeń od upadłego banku jest procesem długotrwałym i często, ze względu na brak środków, niemożliwe byłoby ich wyegzekwowanie z masy upadłości. Wysokość środków nie podlegających gwarancjom w bankach, które uzyskały pomoc z Funduszu, wynosiła 828,2 mln zł. Kwota udzielonej pomocy była zatem ponad dwukrotnie niższa niż wysokość środków nie podlegających gwarancjom BFG.

Tabela 18: Zestawienie wysokości środków gwarantowanych i środków nie podlegających gwarancjom Funduszu (dane za 1997 r.)

Cel pożyczki	Wysokość środków gwarantowanych przez Fundusz	Wysokość środków nie podlegających gwarancjom Funduszu	w tym:		
			Depozyty podmiotów niefinansowych i budżetów gmin	Lokaty innych banków	Środki Skarbu Państwa
			(1)	(2)	(3)
A: Samodzielną sanacją	999,5	511,9	424,0	66,3	21,6
B: Działania konsolidacyjne					
Przejęcie kontroli kapitałowej	215,5	271,4	244,4	8,5	18,5
Przejęcie/połączenie się banków	82,2	44,9	43,6	0,8	0,5
Razem	1.297,2	828,2	712,0	75,6	40,6

Źródło: Dane przedstawione we wnioskach banków.

Można więc stwierdzić, że pomoc Funduszu w wysokości 343,7 mln zł przyczyniła się do utrzymania w dyspozycji deponentów środków pieniężnych wynoszących łącznie 2.125,4 mln zł, w tym:

- środków podlegających gwarancjom BFG na kwotę 1.297,2 mln zł,
- depozytów podmiotów niefinansowych i budżetów gmin ponad kwoty gwarantowane przez Fundusz, środków finansowych banków i Skarbu Państwa, które nie są objęte gwarancjami BFG na łączną kwotę 828,2 mln zł.

Uzasadnione jest zatem stwierdzenie, że działalność pomocowa Funduszu przyczyniła się do zwiększenia ogólnego bezpieczeństwa depozytów oraz wiarygodności polskich banków w społeczeństwie.

6.2. Efekty pozafinansowe

Oprócz opisanych wyżej skutków finansowych pomoc BFG przyczyniła się również do utrzymania sieci placówek bankowych i miejsc pracy w bankach zagrożonych utratą wypłacalności i dostępu do usług bankowych na terenie ich działalności. W bankach, które uzyskały pomoc Funduszu w 1997 r., zatrudnionych było łącznie 3.816 osób w 157 jednostkach organizacyjnych. Podkreślić ponadto należy, że na ogół w przypadku przejęcia jednostek słabych przez banki silne następowała poprawa jakości świadczonych usług w przejętych bankach dzięki wdrożeniu doskonalszych procedur bankowych i technologii stosowanych w bankach przejmujących.

IV. System gromadzenia i analizy informacji o bankach

1. Źródła informacji o bankach

Podstawowe źródło informacji dla Funduszu stanowią sprawozdania sporządzane przez banki dla Narodowego Banku Polskiego. Na mocy ustawy o BFG oraz zawartego w dniu 27 maja 1997 roku porozumienia dane te Fundusz otrzymuje od Narodowego Banku Polskiego. Porozumienie z dnia 27 maja zastąpiło porozumienie, jakie BFG i Narodowy Bank Polski podpisały 26 lutego 1996 r., gdyż od początku 1997 r. banki sporządzają sprawozdania w nowej formie. Uzupełniające źródło informacji stanowią materiały Narodowego Banku

Polskiego dotyczące sektora bankowego (zwłaszcza sporządzane przez Główny Inspektorat Nadzoru Bankowego kwartalne oceny sytuacji w sektorach banków komercyjnych i spółdzielczych) oraz materiały przekazywane przez banki zrzeszające banki spółdzielcze.

Banki, które korzystają z pomocy finansowej Funduszu, przesyłają sprawozdania finansowe bezpośrednio do BFG.

W oparciu o art. 38 ustawy o BFG, Prezes Narodowego Banku Polskiego wydała 29 grudnia 1997 r. - na wniosek Funduszu - zarządzenie w sprawie sporządzania przez banki informacji dodatkowej dla potrzeb Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Zarządzenie to weszło w życie 30 grudnia 1997 r. Na mocy tego zarządzenia Fundusz będzie otrzymywać bezpośrednio informacje, które są niezbędne w wykonywaniu przezeń ustawowych zadań, a które nie występują w miesięcznych sprawozdaniach przesyłanych przez banki do Narodowego Banku Polskiego.

Niezależnie od rozliczenia utworzonego funduszu ochrony środków gwarantowanych oraz obowiązkowej opłaty rocznej, banki będą przekazywać do Funduszu informacje dotyczące m.in:

- kwot środków pieniężnych objętych systemem gwarantowania (łącznie z naliczonymi odsetkami) wraz z liczbą rachunków, co pozwoli szacować kwotę ewentualnych wypłat w przypadku upadłości banku;
- informacje o ważonych ryzykiem aktywach bilansowych i zobowiązaniach pozabilansowych, co pozwoli na określenie stawki procentowej, według której banki będą uiszczać obowiązkową opłatę roczną, tworzącą fundusz pomocowy.

2. Założenia i funkcjonowanie systemu

Wszystkie informacje gromadzone są w zintegrowanej bazie danych przy wykorzystaniu programu komputerowego System SAS. System gromadzenia i analizy informacji o bankach służy wspomaganie procesu decyzyjnego władz Funduszu. Jego funkcje można podzielić na dwie grupy:

- analizę tendencji występujących w gospodarce narodowej, a zwłaszcza w sektorze bankowym, w tym określanie stopnia zagrożenia poszczególnych banków niewypłacalnością w ramach systemu wczesnego ostrzegania;
- określanie zapotrzebowania systemu bankowego na środki finansowe zabezpieczające wypłaty depozytów gwarantowanych oraz fundusze na udzielanie zwrotnej pomocy

finansowej bankom o zagrożonej wypłacalności.

W ramach prac analitycznych Fundusz dokonuje kwartalnych ocen sytuacji sektora bankowego: oddzielnie dla banków komercyjnych i spółdzielczych. Ocenie podlega zarówno sytuacja ogólna i tendencja jej zmiany, jak i kondycja poszczególnych banków, których wypłacalność jest bądź może być w przyszłości zagrożona. Banki uznane za zagrożone są poddawane dalszej wnikliwej obserwacji.

Oddzielnej analizie została ponadto poddana działalność banków o zagrożonej wypłacalności oraz ubiegających się o pożyczkę ze środków BFG w zakresie stóp procentowych na tle polityki prowadzonej przez pozostałe (nie zagrożone) banki.

W celu realizacji w/w zadań zostało opracowanych w Funduszu szereg narzędzi analitycznych, z których niektóre mają charakter unikalny. W pierwszym rzędzie chodzi o tzw. system wczesnego ostrzegania, który został stworzony już w roku 1996, natomiast w roku 1997 był intensywnie testowany i modyfikowany. W omawianym systemie stosowana jest metoda wskaźnikowa polegająca na tym, iż każdy bank jest oceniany w oparciu o zestaw kilkunastu wskaźników opisujących kompleksowo jego działalność, które - przy wykorzystaniu odpowiedniego systemu wag - składają się na jeden wskaźnik syntetyczny, prezentujący sytuację banku.

W 1997 r. zostały podjęte w Funduszu prace nad stworzeniem zintegrowanego systemu informowania kierownictwa, który ma umożliwić uzyskiwanie przez organy statutowe podstawowych danych zarówno o działalności Funduszu, jak i o sytuacji banków.

W oparciu o zgromadzone doświadczenia oraz analizy dotyczące rozwoju sytuacji w sektorze bankowym podjęte zostały również prace nad określeniem strategicznych zadań Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, w szczególności z uwzględnieniem nowych uwarunkowań związanych z integracją Polski z Unią Europejską.

V. Fundusze i gospodarka finansowa

1. Źródła finansowania

Zgodnie z przepisami ustawy o BFG źródłami finansowania ustawowej działalności Funduszu są:

- 1) fundusz statutowy,

- 2) fundusz pomocowy,
- 3) środki przekazane Funduszowi przez banki - z utworzonych przez nie funduszy ochrony środków gwarantowanych - na rzecz realizacji gwarancji deponentom,
- 4) dochody z oprocentowania udzielonych bankom pożyczek,
- 5) dochody z oprocentowania papierów wartościowych oraz środków pieniężnych ulokowanych na rachunkach Funduszu prowadzonych przez Narodowy Bank Polski,
- 6) środki uzyskane w ramach bezzwrotnej pomocy zagranicznej,
- 7) środki z dotacji budżetu państwa,
- 8) środki z kredytu udzielonego Funduszowi przez Narodowy Bank Polski.

W roku sprawozdawczym Fundusz nie korzystał ze źródeł finansowania wymienionych w punktach 6, 7 i 8.

Ze zgromadzonych środków Bankowy Fundusz Gwarancyjny finansuje:

- 1) zadania związane z gwarantowaniem depozytów,
- 2) zadania związane z udzielaniem pomocy podmiotom objętym systemem gwarantowania,
- 3) koszty funkcjonowania Biura i organów Funduszu.

2. Fundusze

2.1. Fundusz statutowy

Fundusz statutowy Bankowego Funduszu Gwarancyjnego - jako fundusz własny - został utworzony na podstawie statutu BFG w celu zabezpieczenia środków na nabycie rzeczowego majątku trwałego oraz wypłat środków gwarantowanych, po wyczerpaniu innych źródeł finansowania tych wypłat przewidzianych w ustawie i statucie. Zgodnie z art. 45 ustawy o BFG wpłaty na ten fundusz w wysokości po 50 mln zł zostały dokonane w 1995 roku przez Narodowy Bank Polski i Ministerstwo Finansów.

W pierwszym kwartale 1997 r., zgodnie z zarządzeniem Prezesa Narodowego Banku Polskiego w sprawie szczególnych zasad rachunkowości BFG, na fundusz statutowy - po przyjęciu przez Sejm „Sprawozdania z działalności Funduszu w 1995 roku” - przeniesiony został wynik finansowy za rok 1995 w wysokości 33,2 mln zł.

Dotychczas nie zaistniała potrzeba finansowania z funduszu statutowego wypłat dokonywanych w ramach obowiązkowego systemu gwarantowania.

2.2. Fundusz ochrony środków gwarantowanych

Fundusz ochrony środków gwarantowanych jest zobowiązany tworzyć każdy podmiot objęty systemem gwarantowania. Przeznaczeniem tego funduszu jest zaspokojenie roszczeń deponentów w przypadku spełnienia warunków gwarancji przez którykolwiek podmiot objęty systemem.

Zgodnie z ustawą o BFG fundusz ochrony środków gwarantowanych w danym roku jest tworzony w wysokości równej iloczynowi stawki procentowej określonej przez Radę Funduszu i sumy środków pieniężnych zgromadzonych w banku na wszystkich rachunkach, stanowiącej podstawę obliczania kwoty rezerwy obowiązkowej. Rada Funduszu w uchwale nr 25/96 z dnia 5 grudnia 1996 roku określiła poziom stawki procentowej na 1997 rok w wysokości 0,18%, natomiast w przypadku banków PKO bp, PeKaO SA i BGŻ SA w wysokości 0,12%.

Ustalenie przez Radę i Zarząd BFG zapotrzebowania na fundusz ochrony środków gwarantowanych w 1997 roku oparte zostało na oszacowaniu ewentualnych zobowiązań Funduszu z tytułu wypłat środków gwarantowanych. Prognozowana liczba upadłości rzędu 26-40 banków pozwalała przyjąć tezę, że utworzony na rok 1997 fundusz zostanie wykorzystany w całości. Ważną przesłanką były oficjalne zapowiedzi o zaprzestaniu w 1997 r. udzielania pomocy finansowej dla banków spółdzielczych przez Narodowy Bank Polski. W roku 1997 sądy ogłosiły upadłość 6 banków spółdzielczych, czyli znacznie mniejszej liczby, aniżeli wynikała z prognoz. Na powyższy stan wpływ miały takie czynniki jak: prowadzona przez Narodowy Bank Polski szeroka akcja przejęć banków znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej przez banki w dobrej kondycji oraz decyzja Sejmu RP o kontynuacji pomocy Narodowego Banku Polskiego dla banków (w 1997 r. ogółem przeznaczono na ten cel 20 mln zł). Coraz większe znaczenie dla lepszego ukształtowania się sytuacji i zmniejszenia skali upadłości miała również pomoc udzielana przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Wielkość utworzonych przez wszystkie banki funduszy ochrony środków gwarantowanych w 1997 roku wynosiła 198,8 mln zł.

Tabela 19: Fundusz ochrony środków gwarantowanych w 1997 roku

Fundusz utworzony	Fundusz wykorzystany	Wskaźnik wykorzystania
mln zł		%
198,8	4,7	2,4

Źródło: Dane BFG.

Na tle niskiego wykorzystania funduszu ochrony środków gwarantowanych podkreślić należy, iż skutki „przeszacowania” potrzeb na gwarantowanie depozytów nie były dla banków zbyt dotkliwe, bowiem środki stanowiące pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych pozostają w aktywach banków w formie skarbowych papierów wartościowych lub bonów pieniężnych NBP, co przynosi bankom odpowiednie dochody odsetkowe. Tak więc do momentu ciągnięcia przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny środków na wypłaty kwot gwarantowanych fundusz ochrony środków gwarantowanych nie stanowi dla banków obciążenia finansowego, wpływa natomiast na ograniczenie zakresu dysponowania tymi środkami przez banki.

2.3. Fundusz pomocowy

Fundusz pomocowy - przeznaczony na pomoc w formie pożyczek, gwarancji lub poręczeń - tworzony jest z obowiązkowych opłat rocznych wnoszonych przez wszystkie podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania. Wysokość obowiązującej bank opłaty wyliczana jest jako iloczyn wskaźnika ustalonego przez Radę Funduszu i stanu aktywów ważonych ryzykiem na określony dzień (art. 13, ust. 1 ustawy o BFG).

Uchwałą nr 24/96 z dnia 5 grudnia 1996 roku Rada Bankowego Funduszu Gwarancyjnego określiła obowiązujące w 1997 r. wskaźniki procentowe w wysokości:

- 0,4% dla podmiotów objętych systemem gwarantowania za wyjątkiem wymienionych poniżej;
- 0,2% dla banków PKO bp, PeKaO SA i BGŻ SA,

oraz ustaliła, że podstawę naliczenia stanowi stan aktywów ważonych ryzykiem na dzień 31 grudnia 1996 r. Stawki opłat rocznych zostały obliczone na podstawie prognozowanej skali zagrożenia wypłacalności banków oraz ich zapotrzebowania na środki z funduszu pomocowego.

W związku orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 1997 r. rozstrzygającym interpretację podstawy naliczania składki rocznej odprowadzanej przez banki na rzecz BFG oraz zgodnie z decyzją organów Funduszu z dnia 28 sierpnia 1997 r. dokonano zwrotu podmiotom objętym systemem gwarantowania części obowiązkowych opłat rocznych wniesionych za lata 1995-1997.

Rozliczono nadpłaty w stosunku do 751 banków (79 komercyjnych i 672

spółdzielczych) oraz zwrócono kwotę 73,8 mln zł (skutkującą zmniejszeniem funduszu pomocowego) wraz z odsetkami odpowiadającymi średniej rentowności bonów skarbowych 26-tygodniowych właściwej dla lat 1995-1997.

W roku sprawozdawczym z funduszu pomocowego udzielono bankom 28 pożyczek na łączną kwotę 343,7 mln zł. Wraz ze zwrotem nadpłat stanowi to wykorzystanie funduszu w 68,5%.

Tabela 20: Fundusz pomocowy w 1997 roku

Fundusz pomocowy		Fundusz wykorzystany		Wskaźnik wykorzystania
mln zł				%
Razem	609,6	Razem	417,5	68,5
w tym:		w tym:		
- stan na 01.01.1997 r.	274,6	- udzielona pomoc	343,7	-
- wpłaty banków w 1997 r.	335,0	- zwrot nadpłat	73,8	-

Źródło: Dane BFG.

Kwota funduszu pomocowego będącego w dyspozycji BFG na koniec 1997 roku wynosiła 192,0 mln zł, z czego 142,2 mln zł zostało wypłacone z początkiem 1998 roku.¹⁰

VI. Współdziałanie Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z Narodowym Bankiem Polskim, Ministerstwem Finansów, Związkiem Banków Polskich i innymi instytucjami

Działania na rzecz dalszej poprawy sytuacji sektora bankowego wymagają wspólnych uzgodnień i przedsięwzięć ze strony Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, Narodowego Banku Polskiego, Ministerstwa Finansów oraz - w sektorze bankowości spółdzielczej - banków zrzeszających.

W ciągu roku odbywały się spotkania i konsultacje z przedstawicielami Narodowego Banku Polskiego. Część z nich poświęcona była ocenie sytuacji konkretnych banków, udziałowi różnych podmiotów w finansowaniu restrukturyzacji banków występujących o pomoc oraz podejmowaniu wspólnych działań wobec banków zainteresowanych przejęciem banków znajdujących się w sytuacji zagrożenia wypłacalności.

¹⁰ Wpłaty dotyczą uchwał podjętych przez Zarząd Funduszu w końcu 1997 r. i w styczniu 1998 r.

W kwietniu 1997 r. odbyło się spotkanie przedstawicieli Generalnego Inspektoratu Nadzoru Bankowego i BFG. Jego celem było omówienie zasad współpracy w zakresie działalności pomocowej Funduszu w związku z nową sytuacją prawną, wynikającą z nowelizacji ustawy o BFG. Na spotkaniu tym ustalono nowy tryb procedowania w związku ze zmianą zapisu art. 20 pkt. 1 ustawy o BFG, zgodnie z którym jednym z warunków udzielenia przez Fundusz pomocy finansowej jest przedstawienie przez bank ubiegający się o pomoc pozytywnej opinii Prezesa Narodowego Banku Polskiego o programie postępowania uzdrawiającego lub o celowości przejęcia, połączenia się banków lub zakupu akcji (udziałów) innego banku.

W 1997 roku przyspieszeniu uległ tryb wydawania opinii Prezesa Narodowego Banku Polskiego. Do Funduszu wpłynęły łącznie do końca 1997 r. 54 opinie o programach uzdrowienia czy też o celowości łączenia się banków, dotyczące 57 banków (w 1996 r. było 18 opinii). Narodowy Bank Polski jest bieżąco informowany, które banki wystąpiły o zwrotną pomoc finansową BFG. Stan prac nad wnioskami banków o udzielenie pomocy jest konsultowany z Narodowym Bankiem Polskim w trakcie stałych kontaktów.

Przedstawiciele BFG byli również zapraszani na spotkania organizowane przez Narodowy Bank Polski z bankami regionalnymi na temat procesów łączeniowych w ramach zrzeseń, poświęcone prezentacji koncepcji Narodowego Banku Polskiego i banków zrzeszających w tym zakresie.

Podstawę współdziałania BFG z bankami zrzeszającymi banki spółdzielcze stanowią porozumienia określające procedury postępowania w ramach przyjętej koncepcji udzielania pomocy bankom zagrożonym utratą wypłacalności. W 1996 r. Zarząd Funduszu zawarł porozumienia o współdziałaniu pomocowym z 8 bankami zrzeszającymi i z BGŻ SA. W 1997 r. prace te były kontynuowane. Analogiczne porozumienia zostały zawarte z trzema kolejnymi bankami regionalnymi, które podjęły działalność w 1997 r.: Dolnośląskim Bankiem Regionalnym SA we Wrocławiu, Rzeszowskim Bankiem Regionalnym SA w Rzeszowie i Bałtyckim Bankiem Regionalnym SA w Koszalinie. Zakres współdziałania obejmuje m.in. wymianę informacji o sytuacji banków ocenianych jako zagrożone, przekazywanie wyników prowadzonych badań, analiz, opiniowanie wniosków banków i kadry zarządzającej bankiem oraz nadzór nad realizacją programu sanacji.

Jedną z form współpracy BFG z bankami zrzeszającymi były spotkania konsultacyjne z władzami i pracownikami tych banków. W omawianych spotkaniach uczestniczyli również przedstawiciele banków spółdzielczych, które wystąpiły do BFG o pomoc finansową lub były

zainteresowane taką pomocą. Spotkania odbywały się z inicjatywy Funduszu lub banku zrzeszającego, a także banków spółdzielczych. W sumie odbyło się ich 10 z udziałem 87 banków spółdzielczych. Głównym celem tych spotkań było nawiązanie bezpośrednich kontaktów i promowanie działalności pomocowej Funduszu w sektorze bankowości spółdzielczej. W szczególności propagowano wiedzę o stosowanych przez BFG warunkach i trybie udzielania pomocy finansowej.

Spotkania konsultacyjne w bankach regionalnych i zrzeszających potwierdziły skuteczność tej formy wymiany informacji o bieżącej sytuacji i aktualnych potrzebach w zakresie pomocy BFG. Bezpośrednie rozmowy z bankami mają na celu ułatwienie kontaktu banku z Funduszem oraz podjęcie działań wyprzedzających, aby wejść z pomocą przed pogorszeniem się sytuacji banku w stopniu utrudniającym przeprowadzenie sanacji. Pozwalają one już na tym etapie na wstępne określenie możliwości uzyskania pomocy. Dają też możliwość poznania stanu zaawansowania prac restrukturyzacyjnych w ramach zrzeszeń, a także działań planowanych na najbliższy okres.

Oprócz cyklu spotkań w siedzibach banków zrzeszających i w BGŻ SA, przedstawiciele Funduszu informowali o zasadach działalności pomocowej na konferencjach i szkoleniach organizowanych przez banki zrzeszające z udziałem prezesów banków spółdzielczych i członków rad nadzorczych, jak też na walnych zgromadzeniach w bankach zrzeszających. Z bankami regionalnymi, które opracowały plany restrukturyzacji dla całej grupy zrzeszonych banków, dokonano wspólnej analizy planowanych działań, mającej na celu wyłonienie grupy banków kwalifikujących się do udzielenia pomocy przez BFG.

Inną formą współdziałania z bankami było łączenie pomocy finansowej BFG z pomocą ze strony banków zrzeszających (w formie preferencyjnie oprocentowanych kredytów, wcześniejszej spłaty zobowiązań z tytułu wykupu wierzytelności, wniesienia udziałów) w celu zwiększenia szans powodzenia programu sanacji restrukturyzowanych banków. Banki zrzeszające i BGŻ SA wspierają również banki spółdzielcze poprzez udzielanie zabezpieczeń spłaty zaciągniętych przez banki pożyczek z BFG.

Omówienie zasad udzielania pomocy bankom spółdzielczym w 1997 r. oraz przewidywane konsekwencje zmian w ustawie o BFG były tematem spotkania z przedstawicielami banków członków Sekcji Banków Spółdzielczych Związku Banków Polskich, z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Finansów i Narodowego Banku Polskiego. W trakcie spotkania poinformowano o pracach nad złożonymi przez banki wystąpieniami o udzielenie pomocy oraz o podstawowych problemach, jakie występują przy ich

rozpatrywaniu.

W 1997 r. prowadzono również rozmowy z Zarządem Krajowej Izby Rozliczeniowej SA oraz Związkiem Banków Polskich na temat możliwości włączenia się Funduszu w działalność pomocową na rzecz banków zagrożonych utratą płynności w rozliczeniach międzybankowych.

Z inicjatywy Związku Rewizyjnego Banków Spółdzielczych im. F. Stefczyka odbyło się w siedzibie BFG spotkanie przedstawicieli Związku i Funduszu, którego celem, oprócz nawiązania bliższej współpracy pomiędzy obydwoma instytucjami, było rozpoznanie możliwości udzielenia pomocy finansowej z BFG dla banków spółdzielczych decydujących się na przejęcie innych, słabszych banków spółdzielczych, ale nie realizujących programów postępowania uzdrawiającego.

VII. Działalność organów Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

1. Działalność Rady BFG

W 1997 r. Rada odbyła 19 posiedzeń i podjęła 41 uchwał, wypełniając w przepisanych terminach zadania określone w ustawie i statucie.

Wykonując delegacje ustawowe, Rada Funduszu podjęła uchwały o mocy wiążącej w stosunku do wszystkich banków, dotyczące ustalenia stawek procentowych tworzenia funduszu ochrony środków gwarantowanych i opłaty rocznej na fundusz pomocowy na 1998 r. Ustalenie stawek Rada poprzedziła pracami analityczno-studialnymi. Poznaniu opinii i poglądów środowiska bankowego służyło wspólne posiedzenie Rady i Zarządu BFG z Zarządem Związku Banków Polskich, w trakcie którego przedstawione zostały wariantowe propozycje stawek na tle dotychczasowych doświadczeń Funduszu. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom środowiska bankowego, Rada ustaliła na 1998 rok stawki znacznie niższe od maksymalnych, dopuszczonych przez ustawę o BFG.

Wykonując statutowy obowiązek, Rada zaopiniowała 9 wniosków Zarządu BFG w sprawie udzielenia pomocy bankom w przypadkach, kiedy kwota pomocy przekraczała 5% rocznego funduszu pomocowego, a po zmianie statutu - równowartość 6 mln ECU.

Ważne miejsce w pracach Rady zajmowały sprawy dostosowania regulacji wewnętrznych do znowelizowanej ustawy o BFG i nowego statutu, którego projekt

opracowany został w Funduszu. Z inicjatywy Rady przygotowany został projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie obrotu wierzytelnościami dokonywanego przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

Rada w jednym akcie prawnym - zamiast dwóch dotychczas obowiązujących - określiła zasady, formy, warunki i tryb udzielania pomocy bankom. W nowej regulacji uwzględnione zostały zmiany wynikające z nowelizacji ustawy o BFG i nowego statutu Funduszu, jak też doświadczenia z dotychczasowej działalności pomocowej. Uściślona i uproszczona została procedura rozpatrywania wniosków banków o pomoc BFG oraz ustalone zostały czytelne reguły postępowania Funduszu i banków ubiegających się o pomoc.

Rada Funduszu określiła również zasady i formy udzielania pomocy bankom dotkniętym skutkami klęsk żywiołowych. Przyjęto systemowe rozwiązanie ukierunkowane na udzielanie pomocy bankom, które na skutek klęsk żywiołowych mogą znaleźć się w stanie zagrożenia wypłacalności.

W pracach Rady szczególną uwagę poświęcono problematyce działalności pomocowej Funduszu, koncentrując się na doskonaleniu wewnętrznych przepisów, usprawnieniu i przyśpieszeniu procesów decyzyjnych w ramach BFG oraz współpracy z Narodowym Bankiem Polskim, Związkiem Banków Polskich i strukturami spółdzielczej bankowości.

Wzorem lat ubiegłych Rada oceniła współdziałanie BFG ze strukturami spółdzielczymi. W trakcie posiedzenia z udziałem Prezesa NBP, Wiceministra Finansów, prezesów Związku Banków Polskich, BGŻ SA, banków regionalnych i zrzeszających banki spółdzielcze oceniono realizację wniosków, przyjętych na podobnym posiedzeniu w 1996r. Przyjęto wspólne ustalenie dotyczące opracowania przez banki regionalne we współpracy z Funduszem całościowych planów restrukturyzacji zrzeszonych banków, na kanwie których określona byłaby wielkość i forma zaangażowania pomocowego BFG.

Ważne miejsce w pracach Rady zajmowały sprawy funkcjonowania systemu gromadzenia i analizy informacji o podmiotach objętych systemem gwarantowania. Rada oceniała trafność przyjętych założeń i praktyczne efekty wdrożonych systemów: wczesnego ostrzegania, monitorowania sytuacji finansowej banków, w tym banków korzystających z pomocy BFG oraz realizujących programy naprawcze. Wnioski Rady dotyczyły weryfikacji przyjętej metodologii badań i analiz oraz wykorzystania w praktyce efektów wdrożonych systemów.

Z inicjatywy Rady zapoczątkowany został proces tworzenia zaplecza naukowo-badawczego dla działalności Funduszu, w ramach którego organizowane były seminaria i

rozpoczęto wydawanie problemowego czasopisma BFG. Seminaria Funduszu stały się systematycznym forum wymiany myśli teoretycznej i doświadczeń w dziedzinie tworzenia warunków stabilności i bezpieczeństwa finansowego systemu bankowego, w tym zwłaszcza gwarantowania depozytów i zapobiegania upadłości banków. Zorganizowane w 1997 r. seminaria poświęcone między innymi były: wpływowi nowelizacji prawa bankowego na bezpieczeństwo i stabilność sektora bankowego, aspektom ekonomicznym i prawnym zakupu wiarygodności jako formy pomocy bankom o zagrożonej wypłacalności, kryteriom i metodom identyfikacji stanu zagrożenia wypłacalności banku, a także kryteriom oraz metodom pomiaru i rachunku oceny efektywności ekonomicznej pomocy finansowej bankom.

Wydany został pierwszy numer kwartalnika pt. „Bezpieczny Bank” poświęcony zagadnieniom bezpieczeństwa finansowego i stabilności sektora bankowego oraz budowy społecznego zaufania do polskich banków. Publikacje Funduszu kierowane są do specjalistów z dziedziny bankowości i finansów, banków, wyższych uczelni i instytucji naukowych.

Zmieniająca się sytuacja sektora bankowego i wyraźne przemieszczenie funkcji BFG w kierunku działalności pomocowej oraz rysujące się nowe zadania wynikające z bliskiej perspektywy wstąpienia Polski do Unii Europejskiej skłoniły Radę do zainicjowania prac nad opracowaniem długofalowej strategii rozwoju działalności BFG.

Wykonując ustawowy obowiązek nadzoru nad działalnością Funduszu, Rada rozpatrywała kwartalne sprawozdania Zarządu z działalności. Oceniała także realizację uchwał i zaleceń Rady, uściślających zadania ujęte w uchwalonym przez Radę planie działalności BFG na 1997 r. Szczególnym nadzorem Rada objęła działalność pomocową. Systematycznie oceniała sprawność wykonywania tego zadania oraz analizowała trafność ustalonych procedur udzielania pomocy. Wnioski Rady w tym zakresie dotyczyły usprawnienia i przyspieszenia procesów decyzyjnych w ramach BFG.

Wiele uwagi Rada poświęciła kontroli działalności Biura Funduszu. Zakończony został - zapoczątkowany w 1996 r. - proces kontroli i oceny stanu organizacji i funkcjonowania poszczególnych jednostek organizacyjnych Biura. Wnioski z przeglądu ukierunkowane były na usprawnienie i zintensyfikowanie pracy tych jednostek oraz posłużyły opracowaniu nowej koncepcji organizacji działalności pomocowej Funduszu, dostosowanej do zmieniającej się sytuacji sektora bankowego i nowych zadań BFG. Kontrolą Rady - podobnie jak w roku poprzednim - objęta została gospodarka finansowa Funduszu. Wydane Zarządowi zalecenia dotyczyły zmian w regulacjach wewnętrznych w tej dziedzinie.

W 1997 r. wzrosła rola i intensywność pracy zespołów problemowych Rady, które -

oprócz przygotowywania dla Rady projektów opinii i stanowisk - kontrolowały działalność Funduszu i poszczególnych jednostek organizacyjnych Biura BFG. Każdy członek Rady pracował w dwóch zespołach, spośród utworzonych w 1995 r. zespołów problemowych: gospodarki finansowej, funduszu pomocowego, realizacji gwarancji, prawno-organizacyjnym oraz systemu informacyjno-informatycznego.

2. Działalność Zarządu BFG

Główne tematy 97 posiedzeń Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego dotyczyły kluczowych w 1997 roku zadań realizowanych przez Fundusz:

- udzielania pomocy finansowej bankom i kontroli jej wykorzystania;
- wykonywania obowiązków wynikających z gwarantowania środków pieniężnych;
- gromadzenia i analizy informacji o bankach;
- unormowań prawnych w zakresie zadań i pracy Funduszu;
- informatyzacji pracy Biura Funduszu;
- gospodarki finansowej;
- działalności organizacyjno-administracyjnej Biura Funduszu.

W okresie sprawozdawczym Zarząd podjął 123 uchwały, w tym 61 uchwał dotyczących działalności pomocowej i 35 uchwał w sprawie realizacji gwarancji na rzecz deponentów.

Przedmiotem szczególnej uwagi Zarządu była sfera działalności pomocowej oraz systemowe podejście do procesów analizy i monitorowania sytuacji sektora bankowego. Koncepcje merytoryczne były popierane decyzjami umożliwiającymi pełną automatyzację czynności związanych z gromadzeniem i przetwarzaniem danych poprzez zastosowanie nowoczesnych technik informatycznych.

VIII. Uwagi końcowe i wnioski

1. Zgodnie z ustawą o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym z 14 grudnia 1994 r. do podstawowych zadań Funduszu należy:

- gwarantowanie depozytów pieniężnych zgromadzonych w bankach przez osoby fizyczne i prawne do wysokości określonej ustawą;

- udzielanie zwrotnej pomocy finansowej bankom o zagrożonej wypłacalności w celu jej odzyskania w drodze samodzielnej sanacji bądź przejęcia przez inny bank o dobrej kondycji finansowej;
- gromadzenie i analizowanie informacji o sytuacji finansowej banków w celu odpowiednio wczesnego wykrycia przypadków zagrożenia wypłacalności oraz podjęcia stosownych inicjatyw.

Realizacja tych zadań ma na celu umacnianie wiarygodności banków oraz stabilności polskiego systemu bankowego, a tym samym podwyższanie jego konkurencyjności w warunkach postępującej integracji gospodarki polskiej z Unią Europejską.

2. Duże znaczenie dla działalności Funduszu miała nowelizacja ustawy o BFG, dokonana na początku 1997 r. W oparciu o dotychczasowe doświadczenia w sposób jednoznaczny określono zakres takich kluczowych pojęć zawartych w ustawie jak: „deponent”, „rachunek imienny”, „aktywa wazone ryzykiem”. Jednocześnie przesądzono sprawy związane z określeniem uprawnień osób będących stronami cesji wierzytelności dokonywanych w okresie zawieszenia działalności banku przez posiadaczy rachunków bankowych, a także kwestię terminu wymagalności wierzytelności deponentów wobec Funduszu. Niedostateczne uregulowanie tych zagadnień powodowało wnoszenie powództw przeciwko BFG.

Nowelizacja objęła ponadto szereg przepisów dotyczących działalności pomocowej. Wprowadzono nową formę udzielania pomocy, jaką stanowi możliwość nabywania przez Fundusz wierzytelności banków znajdujących się w sytuacji zagrożenia wypłacalności. Jej uruchomienie będzie możliwe z chwilą wejścia w życie aktu wykonawczego. Z inicjatywy Funduszu został opracowany projekt przewidzianego w ustawie o BFG rozporządzenia Rady Ministrów, który został przekazany do dalszego postępowania legislacyjnego.

Zmiany dotyczyły również statutu BFG. Zmiany statutu weszły w życie z dniem 15 października 1997 r. W znowelizowanym statucie zawarto zasadnicze zmiany w zakresie zasad gospodarki finansowej Funduszu polegające na utworzeniu funduszu zapasowego, który daje możliwość bardziej elastycznego wykorzystania nadwyżki bilansowej.¹¹

3. W porównaniu do dwóch poprzednich lat, w 1997 r. nastąpiło przemieszczenie punktu ciężkości w działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z realizacji gwarancji

na udzielanie bankom pomocy finansowej. Wiązało się to z poprawą sytuacji sektora bankowego, czego wyrazem było m.in. zmniejszenie liczby upadłości banków z 30 w 1996 r. do 6 w roku sprawozdawczym. Wszystkie upadłości dotyczyły banków spółdzielczych. W dniu 31 grudnia 1997 r. zawieszona była działalność jednego banku komercyjnego oraz 5 banków spółdzielczych. Programy postępowania uzdrawiającego realizowało 10 banków komercyjnych (mniej o 7 w porównaniu z rokiem poprzednim) oraz 287 banków spółdzielczych (mniej o 171).

4. W 1997 roku Bankowy Fundusz Gwarancyjny uruchomił wypłaty środków gwarantowanych w kwocie 6,4 mln zł dla 10.418 deponentów, którzy posiadali depozyty w 8 bankach spółdzielczych. Zapewnienie sprawnej realizacji wypłat uprawnionym deponentom było priorytetowym zadaniem Funduszu w zakresie gwarantowania depozytów. Krokiem w kierunku przybliżenia polskich rozwiązań do standardów Unii Europejskiej było zwiększenie poziomu kwoty gwarantowanej do równowartości 4.000 ECU od dnia 1 lipca 1997 roku oraz do 5.000 ECU od 1 stycznia 1998 roku.

5. W 1997 r. nastąpiło skrócenie okresu liczonego od dnia ogłoszenia upadłości banku do rozpoczęcia wypłat środków gwarantowanych średnio o 33 dni (ze 116 dni w 1996 r. do 83 dni). Do usprawnienia prac związanych z poszczególnymi etapami realizacji gwarancji, obok nowelizacji ustawy, przyczyniła się komputeryzacja większości czynności związanych ze sporządzaniem i analizą list deponentów oraz monitorowanie sytuacji banków, których działalność została zawieszona, a także zacieśnienie współpracy Funduszu z syndykami.

Natomiast niepokojącym zjawiskiem, jakie miało miejsce w 1997 roku, było wydłużenie się okresu niedostępności wkładu dla deponentów spowodowane długotrwałością zawieszenia banków, kiedy deponenci są pozbawieni możliwości dysponowania zgromadzonymi środkami. W 1997 r. od zawieszenia działalności banku do ogłoszenia upadłości upływało średnio 240 dni.

6. W 1997 r. intensywnie rozwijała się działalność Funduszu polegająca na udzielaniu zwrotnej pomocy finansowej bankom znajdującym się w sytuacji zagrożenia wypłacalności z przeznaczeniem na samodzielną sanację bądź na przejęcie przez bank o dobrej kondycji

¹¹ Przepisy IV rozdziału statutu weszły w życie z dniem 1 stycznia 1998 r.

ekonomicznej. Zgodnie z ustawą o BFG, warunkiem udzielenia przez Fundusz pomocy finansowej jest w szczególności:

- przedstawienie przez zainteresowany bank wyników badania sprawozdania finansowego, a w przypadku wniosku o udzielenie pomocy na przejęcie lub połączenie się banków - wyników badania sprawozdań finansowych obydwu banków,
- przedstawienie przez zainteresowany bank pozytywnej opinii Prezesa Narodowego Banku Polskiego o programie postępowania uzdrawiającego lub celowości przejęcia bądź połączenia się banków,
- wykazanie, że kwota wnioskowanej pomocy nie jest wyższa niż kwota depozytów objęta gwarancjami, znajdujących się na rachunkach w banku ubiegającym się o pomoc lub banku przejmowanym,
- wykorzystanie dotychczasowych funduszy własnych na pokrycie strat.

Realizacja przez Fundusz ustawowych zadań w zakresie działalności pomocowej opierała się na następujących założeniach:

- przestrzeganiu zasady równości wszystkich banków, niezależnie od formy własności, w dostępie do środków pomocowych,
- wspieraniu procesów konsolidacyjnych i restrukturyzacyjnych w bankowości,
- mobilizowaniu banków ubiegających się o pomoc do pozyskiwania dodatkowych, poza BFG, źródeł wsparcia finansowego, w tym zwłaszcza w formie podwyższania funduszy własnych,
- zapewnianiu warunków wysokiej efektywności pomocy, m.in. poprzez uzależnienie jej udzielenia od podjęcia przez bank konkretnych przedsięwzięć racjonalizujących działalność i poprawiających ekonomikę banku - beneficjenta pomocy.

7. W 1997 r. do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego wpłynęły 52 wnioski banków o udzielenie zwrotnej pomocy finansowej w formie pożyczki oraz jeden w sprawie udzielenia gwarancji. Zarząd Funduszu rozpatrzył pozytywnie 36 wniosków.¹² W odniesieniu do 14 banków uznano, że przedstawione wnioski nie uzasadniają udzielenia pomocy. Wnioski trzech banków, które spełniły warunki uzyskania pomocy dopiero pod koniec grudnia 1997 roku, zostały rozpatrzone w styczniu 1998 roku.

¹² Jeden bank komercyjny zrezygnował z przyznanej pomocy na przejęcie banku spółdzielczego.

Podstawą do podjęcia decyzji co do udzielenia pomocy - oprócz ustalenia, czy wnioskodawca spełnia ustawowe warunki - jest kompleksowa analiza sytuacji ekonomiczno-finansowej banku oraz ocena możliwości poprawy sytuacji po uzyskaniu pomocy.

Na tej podstawie Zarząd Bankowego Funduszu Gwarancyjnego podjął stosowne uchwały o udzieleniu zwrotnej pomocy finansowej w formie pożyczki na łączną kwotę 385,9 mln zł, w tym:

- dla 19 banków (18 spółdzielczych i 1 komercyjnego) na samodzielną sanację w wysokości 171,4 mln zł,
- dla 16 banków (6 spółdzielczych i 10 komercyjnych) w ramach wspierania działań konsolidacyjnych w wysokości 214,5 mln zł, w tym:
 - ◆ dla 2 banków komercyjnych kontrolowanych kapitałowo przez silniejsze ekonomicznie banki komercyjne w wysokości 135,0 mln zł,
 - ◆ dla 14 banków (6 spółdzielczych i 8 komercyjnych) na organizacyjne przejęcie / połączenie się banków na kwotę 79,5 mln zł.

Do końca grudnia 1997 r. uruchomione zostały środki finansowe dla 28 banków w łącznej wysokości 343,7 mln zł, w tym:

- dla 21 banków spółdzielczych na kwotę 47,1 mln zł,
- dla 7 banków komercyjnych na kwotę 296,6 mln zł.

Wyплаты dla kolejnych 3 banków (1 spółdzielczego i 2 komercyjnych na przejęcie banków spółdzielczych) nastąpiły w I kwartale 1998 r. Uruchomienie pożyczek dla pozostałych 4 banków nastąpi niezwłocznie po spełnieniu przez nie określonych w uchwałach uzgodnionych warunków i podpisaniu umów pożyczek.

Warunki ustalane w umowach pożyczek dotyczyły podjęcia przez banki działań zmierzających do racjonalizacji kosztów, wprowadzenia rachunku opłacalności funkcjonowania placówek, poprawy zarządzania aktywami i pasywami, dokonania zmian strukturalnych oraz pozyskania dodatkowych kapitałów. Wszystko to miało na celu zapewnienie jak największych szans programom uzdrowienia banków o zagrożonej wypłacalności.

8. Banki, którym Fundusz udzielił pomocy finansowej, są regularnie monitorowane i kontrolowane. Celem tych działań jest sprawdzenie, czy banki wykorzystują środki pomocowe zgodnie z podpisanymi umowami oraz czy osiągają projektowane poziomy wskaźników finansowych. W 1997 r. przeprowadzono w bankach 27 kontroli. W wyniku

kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w wykorzystaniu przez banki środków pomocowych. Tym niemniej okazało się, że nie wszystkie banki w pełni zrealizowały założenia programów naprawczych. Zostaną one poddane wzmożonej kontroli w 1998 roku, a w przypadku utrzymania się zaobserwowanej niekorzystnej tendencji zostaną podjęte przez Fundusz niezbędne działania. W 1997 roku nie wystąpiła sytuacja zagrażająca zwrotowi pomocy finansowej udzielonej ze środków Funduszu.

9. Oceniając efekty działalności pomocowej Funduszu z punktu widzenia klientów banków, należy stwierdzić, że udzielona w 1997 r. pomoc w wysokości 343,7 mln zł przyczyniła się do utrzymania w dyspozycji deponentów, w bankach samodzielnie się sanujących i bankach przejętych, środków finansowych wynoszących łącznie 2.125,4 mln zł, w tym:

- środków objętych gwarancjami BFG na kwotę 1.297,2 mln zł,
- środków nie podlegających gwarancjom BFG na łączną kwotę 828,2 mln zł.

Oznacza to, że działalność pomocowa Funduszu przyczyniła się do zwiększenia bezpieczeństwa całości depozytów i tym samym do podwyższenia wiarygodności banków w społeczeństwie. Należy ponadto uwzględnić wpływ pomocy finansowej Funduszu na utrzymanie sieci placówek i miejsc pracy w bankach o zagrożonej wypłacalności, a tym samym dostępności usług bankowych. Dotyczyło to 157 jednostek organizacyjnych, w których zatrudnienie wynosiło 3.816 osób. Miało to szczególnie duże znaczenie dla ludności zamieszkującej regiony, w których na największą skalę występowało zagrożenie wypłacalności banków. Zwrócić także należy uwagę, że na ogół w oddziałach banków przejmowanych polepszeniu ulega jakość usług dzięki wprowadzeniu procedur i technologii stosowanych w znacznie lepiej zorganizowanych bankach przejmujących.

10. Działalność pomocowa Funduszu była również korzystna z punktu widzenia systemu bankowego jako całości, ponieważ kwota udzielonej pomocy finansowej z opłat wnoszonych przez banki była ponad trzykrotnie niższa od kwoty depozytów gwarantowanych, które - w krańcowych okolicznościach - musiałyby być wypłacone z funduszu ochrony środków gwarantowanych (również finansowanego przez banki) deponentom w przypadku upadłości tych banków, które korzystają z pomocy BFG.

Uwzględnić również należy, że wykorzystywanie funduszu pomocowego dla wspierania procesów konsolidacyjnych bądź w formie przejęcia kontroli kapitałowej przez

banki o dobrej kondycji ekonomicznej nad bankami o zagrożonej wypłacalności, bądź w postaci przejścia słabych banków przez banki silniejsze obiektywnie służy umocnieniu i zwiększeniu stabilności polskiego sektora bankowego.

Dotychczasowe doświadczenia potwierdziły trafność przyjętej zasady kompleksowości działalności Funduszu, polegającej na połączeniu w ramach jednej instytucji obowiązku gwarantowania depozytów oraz udzielania pomocy finansowej bankom o zagrożonej wypłacalności. Rozwiązanie to umożliwia optymalne kojarzenie obydwu form działalności dla wzmocnienia wiarygodności i stabilności sektora bankowego.

11. W 1997 roku nastąpiło obniżenie poziomu stawek procentowych tworzenia przez banki w 1998 r. funduszy ochrony środków gwarantowanych. Było to możliwe ze względu na poprawę sytuacji sektora bankowego w latach 1996-1997. Stawka procentowa tworzenia przez banki funduszy ochrony środków gwarantowanych została zmniejszona z 0,18% od depozytów będących podstawą naliczania rezerwy obowiązkowej w 1997 roku do 0,10% w 1998 roku, natomiast w przypadku banków PKO bp, PeKaO SA i BGŻ SA odpowiednio z 0,12% do 0,05%.

W 1997 roku stawka procentowa obowiązkowej opłaty rocznej wynosiła 0,40% ważonych ryzykiem aktywów oraz gwarancji i poręczeń, natomiast w przypadku banków PKO bp, PeKaO SA i BGŻ SA 0,20%. Stawki procentowe obowiązujące w 1998 roku wynoszą 0,28% aktywów bilansowych, gwarancji i poręczeń ważonych ryzykiem oraz 0,14% ważonych ryzykiem zobowiązań pozabilansowych pomniejszonych o gwarancje, poręczenia i linie kredytów przyrzeczonych, natomiast w przypadku banków PKO bp, PeKaO SA i BGŻ SA odpowiednio 0,14% i 0,07%. 70% opłaty uiszczają banki, natomiast pozostałe 30% - Narodowy Bank Polski.

Z biegiem czasu Fundusz będzie odzyskiwać środki finansowe z tytułu zwrotu przez banki udzielonych dotychczas pożyczek, co pozwoli przejść na finansowanie części działalności pomocowej ze środków własnych.

12. Zaawansowane zostały prace nad tworzeniem bazy danych Funduszu oraz systemów analitycznych, spośród których najistotniejsze znaczenie mają dotyczący całego sektora bankowego system wczesnego ostrzegania oraz system informowania kierownictwa o pojawiających się zagrożeniach wypłacalności banków. Prace nad doskonaleniem obu systemów są kontynuowane.

Istotnym novum było podjęcie w 1997 r. w ramach Funduszu działalności badawczo-koncepcyjnej. Znalazło to m.in. wyraz w organizowaniu przez Radę Funduszu seminariów poświęconych ważnym problemom ekonomicznym i prawnym związanym z działalnością BFG. W seminariach tych uczestniczyli uznani specjaliści z ośrodków akademickich i praktyki gospodarczej.

Tematyka seminariów obejmowała m.in. takie zagadnienia jak:

- Aspekty prawne i ekonomiczne zakupu wierzytelności jako formy pomocy Bankowego Funduszu Gwarancyjnego bankom o zagrożonej wypłacalności;
- Identyfikacja stanu zagrożenia wypłacalności banku - kryteria i metody;
- Ocena efektywności działalności pomocowej Bankowego Funduszu Gwarancyjnego - kryteria oraz metody pomiaru i rachunku;
- Postępowanie w stosunku do wielkich banków zagrożonych upadłością w świetle doświadczeń europejskich;
- Zastaw rejestrowy na tle innych form zabezpieczania należności.

Działalność badawczo-koncepcyjna wpływa na podwyższenie jakości procesu decyzyjnego, zwłaszcza w dziedzinie realizacji funkcji pomocowej Funduszu.

13. Sumując, na podstawie wyników osiągniętych w 1997 roku można stwierdzić, że działalność Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w coraz większym stopniu przyczyniała się do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa depozytów i wzrostu wiarygodności banków w społeczeństwie oraz do stabilizacji systemu bankowego. W rezultacie wpływało korzystnie na wzrost konkurencyjności polskich banków, co ma szczególnie duże znaczenie w przededniu integracji gospodarki polskiej z Unią Europejską.

14. Działalność BFG w najbliższych latach kształtować się będzie głównie pod wpływem takich czynników jak rozwój sytuacji finansowej banków, przemiany strukturalno-organizacyjne w sektorze bankowym oraz dostosowywanie regulacji prawnych do standardów Unii Europejskiej.

Prognozowana wysoka dynamika rozwoju gospodarczego w Polsce wpływać będzie korzystnie na aktywność banków i uzyskiwane wyniki ekonomiczne. Jednocześnie należy się liczyć z tendencjami do występowania znacznej nadpłynności finansowej banków, co może skłaniać bank centralny do utrzymywania wysokiej stopy rezerw obowiązkowych oraz wysokiego poziomu stóp procentowych, a nawet do wprowadzenia nowych narzędzi

mających na celu powstrzymanie szybkiego rozwoju akcji kredytowej banków komercyjnych. Okoliczności te nie pozostaną bez wpływu na kształtowanie się wyników finansowych sektora bankowego.

W miarę upływu czasu banki polskie coraz bardziej będą poddawane rosnącej presji konkurencyjnej ze strony banków zagranicznych oraz pozabankowych instytucji finansowych. Perspektywa rychłego włączenia się Polski do jednolitego europejskiego rynku finansowego stwarza w tym względzie zupełnie nowy układ uwarunkowań. Jednym z istotniejszych skutków tego procesu będzie zapewne obniżenie się wielkości marż odsetkowych, a w rezultacie - wielkości dochodów odsetkowych. Skutki finansowe tego procesu dopiero w dalszej perspektywie będą mogły być zrównoważone poprzez wzrost dochodów pozaodsetkowych oraz ogólne obniżenie kosztów operacyjnych. Tak więc już w najbliższych dwóch - trzech latach należy się liczyć ze zwiększeniem się trudności finansowych w bankach, które nie zdołają dostatecznie szybko sprostać nowym wymaganiom rynku.

Okolicznością korzystną są zwiększające się zdolności banków do przewyżczania zagrożeń, między innymi poprzez lepsze przewidywanie przyszłych warunków i dostosowywanie do tego indywidualnych strategii bankowych, podwyższanie poziomu zarządzania aktywami i pasywami oraz aktywną politykę kapitałową. Szczególne znaczenie w tej dziedzinie mają działania konsolidacyjne, wyrażające się w fuzjach i przejęciach, tworzeniu bankowych grup kapitałowych, zrzeszeń regionalnych itp.

Kreśląc perspektywę najbliższej przyszłości, można uznać, że wskutek gwałtownego zaostrenia się konkurencji coraz więcej banków narażonych będzie na przejściowe zagrożenia wypłacalności, np. do chwili urzeczywistnienia się pozytywnych skutków konsolidacji, bądź zrealizowania - co wymaga czasu - samodzielnych programów dostosowawczych. Na tym tle wyłania się potrzeba dalszego rozwinięcia działalności pomocowej Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Przemieszczanie się głównego akcentu w działalności BFG na działalność pomocową w najmniejszym stopniu nie może umniejszać gotowości Funduszu do szybkiej i sprawnej realizacji gwarancji depozytów, na warunkach określonych w dyrektywie Unii Europejskiej.

15. Zadaniem o najwyższym stopniu pilności jest pełne dostosowanie przepisów ustawy o BFG do regulacji obowiązujących w Unii Europejskiej. Wiąże się to z koniecznością zapewnienia porównywalnych warunków gwarantowania depozytów, jako istotnego czynnika wyrównywania pozycji konkurencyjnej banków polskich w porównaniu z bankami

zagranicznymi. Chodzi zwłaszcza o następujące kwestie:

Po pierwsze, o podwyższenie kwoty gwarancji depozytów do limitu minimalnego, wymaganego przez Unię, wynoszącego 20000 ECU. (Wg zapowiedzi limit ten ulegnie podwyższeniu w 2004 roku). Przy rozważaniu tej kwestii należy mieć na uwadze, że począwszy od 1 stycznia 2000 r. wygasają gwarancje Skarbu Państwa, obejmujące pełną kwotę depozytów, w odniesieniu do PKO bp, PeKaO SA oraz BGŻ SA, których udział w ogólnej masie depozytów podmiotów niefinansowych wynosi ponad 45% w skali krajowej. Niepodwyższenie do odpowiedniej wysokości poziomu kwoty gwarantowanej oznaczałoby znaczne pogorszenie warunków oszczędzania dla dużej części społeczeństwa - obecnych klientów trzech wyżej wymienionych banków. Wiele wskazuje na to, że w takich okolicznościach tzw. duże depozyty zostałyby przemieszczone za granicę, do krajów, w których praktycznie nie ma ograniczenia kwoty gwarancji. Biorąc pod uwagę wyżej wymienione czynniki, Rada Funduszu opowiada się za ustawowym zwiększeniem kwoty gwarantowanej: od 1 stycznia 1999 r. - do 10000 ECU; od 1 stycznia 2000 r. - do 15000 ECU; od 1 stycznia 2001 r. - do 20000 ECU.

Po drugie, niezbędne jest wprowadzenie rozwiązań ustawowych w celu skrócenia okresu tzw. "niedostępności wkładu" przez deponenta. Zgodnie z dyrektywą Unii Europejskiej zwrot kwot gwarantowanych powinien nastąpić w ciągu trzech miesięcy od dnia, w którym stwierdzona została rzeczywista niedostępność wkładu. Jedynie w wyjątkowych przypadkach okres ten może być przedłużony. W polskim systemie ustawowa niedostępność wkładu liczona jest od czasu ogłoszenia upadłości bądź likwidacji banku. Natomiast w rzeczywistości wkład jest niedostępny dla klienta banku już od chwili zawieszenia jego działalności. W 1997 r. od zawieszenia działalności do ogłoszenia upadłości banku upływało średnio 240 dni. Natomiast czas dzielący wypłatę gwarantowanego depozytu od ogłoszenia upadłości banku wynosił 83 dni. Tak więc rzeczywisty czas niedostępności wkładu wynosił średnio 323 dni i rażąco odbiegał od dyrektywy Unii Europejskiej. Proponuje się, aby w ramach nowelizacji ustawy za datę niedostępności wkładu uznać datę zawieszenia działalności banku. Rozwiązanie takie pozwoliłoby zbliżyć polski system gwarantowania depozytów do wymogów Unii Europejskiej, wychodziłoby naprzeciw oczekiwaniom klientów oraz zwiększało jego wiarygodność.

Po trzecie, dostosowania do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej wymaga także zakres podmiotowy i przedmiotowy gwarancji depozytów. Obecnie ustawa o BFG zapewnia jedynie ochronę środków zgromadzonych na rachunkach bankowych. Tymczasem zgodnie z

dyrektywami Unii gwarancje powinny dotyczyć także wierzytelności wynikających z czynności bankowych, potwierdzonych dokumentami imiennymi wystawionymi przez banki, z wyłączeniem należności klientów wynikających z obrotu papierami wartościowymi.

16. W dotychczasowej praktyce potwierdziły się zasady, którymi kieruje się BFG w realizacji ustawowych zadań w dziedzinie pomocy finansowej bankom o zagrożonej wypłacalności (między innymi: równość dostępu, przejrzystość kryteriów i procedur, szybkie stawianie środków finansowych do dyspozycji). Zasady te powinny być ugruntowywane w działalności Funduszu. W świetle doświadczenia konieczne natomiast jest wzbogacenie kryteriów w przypadku powtórnego (po uzyskaniu pomocy w okresie wcześniejszym) wystąpienia banku o pomoc finansową BFG.

Udoskonalone zostały metody oceny sytuacji finansowej banków. Istotny krok naprzód dokonany został w zakresie "parametryzacji" stanu zagrożenia wypłacalności banków, co pomaga w rozpatrywaniu wniosków i podejmowaniu decyzji w sprawie udzielenia pomocy. Prace w tej dziedzinie powinny być nadal rozwijane, zwłaszcza w świetle coraz większej złożoności polskiego systemu bankowego. Tak na przykład - w związku z zachodzącymi procesami konsolidacyjnymi - niezbędne jest dokonanie odpowiednich rozstrzygnięć zarówno merytorycznych, jak i formalno-prawnych w zakresie udzielania pomocy bankom funkcjonującym w układzie skonsolidowanym (np. w banku regionalnym).

W dotychczasowej działalności Funduszu preferowana była działalność pomocowa mająca na celu wspieranie fuzji i przejęć banków, a także tworzenie bankowych grup kapitałowych. W praktyce linia ta napotykała na trudności, wynikające między innymi z dążenia banków zwracających się o udzielenie pomocy do samodzielnej sanacji. Mając na uwadze potrzebę przyspieszenia konsolidacji w ramach polskiego sektora bankowego, jako istotnego warunku sprostania konkurencji międzynarodowej, BFG wzmocni swoją aktywność w tej dziedzinie. Przejawiać się to będzie między innymi w postaci inicjowania przez Fundusz prac mających na celu restrukturyzację organizacyjno-ekonomiczną różnych segmentów sektora bankowego, w których ma miejsce zagrożenie wypłacalności.

Przy rozpatrywaniu wniosków - we współpracy z zainteresowanymi bankami - duży nacisk położony będzie również na jak największe zaangażowanie finansowe właścicieli banków w proces ich uzdrawiania.

Ważnym wyzwaniem w dziedzinie działalności pomocowej jest wprowadzenie do praktyki nowej formy działalności pomocowej w postaci nabywania wierzytelności banków

znajdujących się w sytuacji zagrożenia wypłacalności, dopuszczonej w ramach nowelizacji ustawy o BFG z lutego 1997 r.

17. Skala obciążeń finansowych banków związanych z realizacją ustawowych zadań w dziedzinie ochrony depozytów oraz udzielania pomocy finansowej uległa znacznemu zmniejszeniu - o ok. 40%. Nadal jednak w części środowiska bankowego występują opinie, że wnoszone opłaty są zbyt wysokie, co ma negatywnie rzutować na ekonomikę banków i ich konkurencyjność. Na sprawę tę należy patrzeć w sposób kompleksowy. A zwłaszcza uwzględniać trzeba, iż niezwykle istotnym czynnikiem konkurencyjności jest wiarygodność i stabilność systemu bankowego. W wielu czołowych państwach - w tym w Unii Europejskiej - finansowanie przez banki mechanizmów gwarantowania depozytów, a także wspierania finansowego banków o zagrożonej wypłacalności, zarówno w formie samodzielnej sanacji, jak i przede wszystkim wspierania fuzji i przejęć, uznawane jest za niezwykle ważny kierunek umacniania ich konkurencyjności w nowym otoczeniu międzynarodowym. Istnieje potrzeba, aby również w Polsce tego rodzaju podejście do konkurencyjności systemu bankowego zyskiwało na zrozumieniu i poparciu.

Dążeniem władz Funduszu jest kontynuowanie działań w kierunku zmniejszania obciążeń finansowych banków, związanych z realizacją ustawowych zadań przez BFG. Sprzyja temu okoliczność, że w ciągu najbliższych lat rozpoczną się na znaczącą skalę spłaty pożyczek udzielonych przez BFG. Pomocne w tym zakresie są również dokonane ostatnio modyfikacje zasad gospodarki finansowej Funduszu, umożliwiające wykorzystanie kwoty odsetek od udzielanych pożyczek na zasilenie funduszu pomocowego, a także wprowadzenie różnicowania warunków oprocentowania pożyczek. Zmiany te mają, z jednej strony, na celu lepsze dostosowanie form i warunków udzielanej pomocy do rzeczywistej sytuacji finansowej konkretnych banków, a z drugiej - stworzenie perspektywy systematycznego zwiększania zakresu samofinansowania działalności pomocowej BFG.

Ważnym kierunkiem działania na rzecz zmniejszenia obciążeń finansowych banków związanych z realizacją ustawowych zadań BFG będzie podejmowanie inicjatyw, we współpracy z Ministerstwem Finansów, Narodowym Bankiem Polskim oraz Związkiem Banków Polskich, w sprawie pozyskiwania dodatkowych (pozabankowych) możliwości i źródeł zasilania funduszu pomocowego.

18. Myślą przewodnią długofalowego programu Funduszu jest jak najpełniejsze

wykorzystanie ustawowych warunków działalności BFG dla umacniania wiarygodności banków oraz stabilności sektora bankowego w nowych europejskich warunkach instytucjonalno-systemowych (jednolitość rynku usług finansowych). W tym kontekście rozwijane będą monitorowanie sytuacji finansowej banków oraz działalność analityczna, tak aby odpowiednio wcześnie podejmowane były inicjatywy i działania zapobiegające upadłości banków. Podjęte zostały również prace nad poszerzeniem zakresu funkcji BFG o działalność konsultacyjno-doradczą, zwłaszcza w dziedzinie zapewnienia wysokich standardów bezpieczeństwa finansowego banków.